

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

6. luokkalaisten seksuaalikasvatus

Susanna Kinnunen & Pinja Sjöman

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

6. luokkalaisten seksuaalikasvatus

Susanna Kinnunen & Pinja Sjöman
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2018

Susanna Kinnunen & Pinja Sjöman

6. luokkalaisten seksuaalikasvatus

Vuosi 2018 Sivumäärä 65

Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa erään vantaalaisen koulun 6. luokkalaisten ohjaustuokio seksuaalisuudesta, murrosiän muutoksista ja seurustelusta. Tarkoituksena oli luoda lapsia osallistava ohjaustuokio, jossa opitaan murrosiästä ja seksuaalisuudesta kehittämämme pelin keinoin. Opinnäytetyön tavoitteena oli opettaa nuorille seksuaalisuudesta niin, että he omaksuisivat tiedon helposti ja saivat kattavan kuvan siitä, mitä kehossa tapahtuu murrosiän kynnyksellä. Tavoitteena oli normalisoida seksuaalisuuteen liittyvät uskomukset, ajatukset, pelot ja epävarmuudet. Tavoitteena oli myös luoda ammattihenkilöstölle materiaalia seksuaalikasvatuksen tueksi. Opinnäytetyön tekijöiden tavoitteena oli kehittää omia ryhmänohjaustaitoja, osata kertoa murrosiän muutoksista ikäryhmälle sopivalla tavalla sekä normalisoida lasten käsityksiä seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehityksessä tarkastellaan seksuaalisuutta kohdennettuna nuorten seksuaalisuuteen, seurusteluun, murrosikään, seksuaalikasvatukseen, -valistukseen, -opetukseen ja -neuvontaan sekä ryhmänohjaukseen. Teoriatietoa sekä koulun 6. luokkalaisten lähettämiä kysymyksiä hyödyntäen suunniteltiin sekä toteutettiin käytännössä yhteensä neljä ohjaustuokiota, neljälle koulun 6. luokalle. Ohjaustuokioiden sisällään peliosuuden, sen läpi käymisen käsitteeltä, teorian tiedon jakamisen, yhteisen jatkuvan keskustelun sekä palautelomakkeiden täyttämisen.

Ohjaustuokioita arvioitiin oppilaiden, opettajien ja terveydenhoitajien kirjallisella palautteella, vapaalla suullisella palautteella sekä havainnoimalla tuntien kulkua. Palautteiden mukaan oppilaat kokivat hyötyvänsä ohjaustuokioista ja saivat uutta tietoa murrosiästä sekä seurustelusta. Opinnäytetyötä tehdessä kehittämisen kohteeksi nousi erityisesti se, että kouluissa puhuttaisiin avoimemmin seksuaalisuudesta ja sen monimuotoisuudesta.

Asiasanat: seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, murrosikä, ryhmänohjaus

Susanna Kinnunen & Pinja Sjöman

Sexual education for 6th graders

Year	2018	Pages	65
------	------	-------	----

The purpose of this functional thesis was to teach sixth graders about sexuality, puberty changes and dating. The aim of this thesis was to create a lesson where children learn about puberty and sexuality through the game the authors had developed. The aim of the thesis was also to teach young people about sexuality so that they would easily absorb information and get a comprehensive picture of what the body is going through at the advent of puberty. The goal was to normalize beliefs, thoughts, fears and uncertainties about sexuality and create an open and trusted atmosphere. The goal was also to create material for professional use in sexual education. The authors of the thesis aimed to develop their own leadership skills, how to tell about changes during puberty for a specific age group and normalize children's perceptions of sexuality and puberty.

The theoretical framework of the thesis discussed young people's sexuality, dating, puberty, sex education, sexual instruction, tuition, information and leadership skills. By applying the theoretical framework and 6th grade pupil's questions, for guidance sessions were implemented for primary school 6th graders in Vantaa. The sessions contained the game, sharing theory of knowledge, free conversation and writing a feedback for authors.

The evaluation of the sessions was done through by written and verbal feedback as well as observations by students, teachers and by school nurse. According to the feedback, the pupils were pleased about the sessions and received new information about puberty and dating. When developing the thesis, special attention was paid to the fact that schools should be more open when teaching about sexuality and its diversity.

Keywords: sexuality, sexual education, puberty, group guidance

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Murrosikä	7
3	Seksuaalisuus.....	8
4	Seksuaalikasvatus.....	9
4.1	Seksuaalivalistus.....	10
4.2	Seksuaalineuvonta	10
4.3	Seksuaaliopetus.....	10
5	Tarkoitus ja tavoitteet	10
6	Ryhmänohjaus.....	11
7	Toiminnallinen opinnäytetyö	13
8	Yhteistoiminnalliset menetelmät	13
9	Peli ohjausmenetelmänä ja kokemuksellinen oppiminen	14
10	Aktivoiva luento	15
11	Arviointisuunnitelma	15
12	Ohjaustuokioiden suunnittelu, toteutus ja arviointi	18
12.1	Tunti 1	23
12.2	Tunti 2	29
12.3	Tunti 3	33
12.4	Tunti 4	39
13	Johtopäätökset	45
14	Pohdinta	51
14.1	Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu.....	51
14.2	Ammatillinen kasvu	52
14.3	Kehittämissuhteet	53
	Lähteet	54
	Kuviot.....	57
	Taulukot.....	58
	Liitteet	59

1 Johdanto

Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisten näkökohtien oppimista. Näitä ovat tiedolliset, tunteisiin liittyvät, sosiaaliset, vuorovaikutukselliset ja fyysiset näkökohdat. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus perustuu WHO:n suosituksiin. (Väestöliitto 2018.) Oikeaan ja ajan-kohtaiseen tietoon perustuva seksuaalikasvatus asiantuntijan toimesta on tärkeää, sillä nykypäivänä tietoa on niin valtavasti saatavilla, että on suuri riski siihen, että lapset ja nuoret saavat vääristynyttä tietoa seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen. Toivottavaa olisi, että seksuaalikasvatus tapahtuisi niin, että lapsilla olisi mahdollisimman hyvä olla ja he saisivat vastauksia kysymyksiinsä. Asianmukaisella ja ikätasoisella seksuaalikasvatuksella voidaan vahvistaa lapsen tietoja ja taitoja kehoon, itsestä huolehtimiseen, minäkuvaan, itsetuntemukseen, tunteisiin, käyttäytymiseen, ihmissuhteisiin liittyen. (Väestöliitto 2018). Kouluikäisten seksuaaliterveyden edistämisestä on säädetty myös laissa. Alle kouluikäisen lapsen, oppilaan ja opiskelijan seksuaalista kehitystä tukeva opetus on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitysvaihetta vastaavasti (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2010 § 16).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa erään vantaalaisen koulun 6. luokkalaisille ohjaustuokio seksuaalisuuteen, murrosikään ja seurusteluun liittyen. Tuokiot toteutettiin nuorten tarpeisiin perustuen ja he saivat osallistua tuntien sisällön tuottamiseen laatimalla kysymyksiä aiheista, joista halusivat tietää enemmän. Opinnäytetyön yhteyshenkilönä toimi koulun terveydenhoitaja. Opinnäytetyön tavoitteena on edistää 6. luokkalaisten seksuaalitietämystä, normalisoida seksuaalisuuteen liittyvät uskomukset, ajatukset, pelot ja epävarmuudet sekä tuottaa ohjausmateriaalia ammattikäyttöön. Tavoitteena oli antaa tietoa oppilaille helposti omaksuttavassa muodossa ja luoda luotettava ja avoin ilmapiiri, jossa jokainen uskaltaa kysyä mieltään askarruttavista asioista. Jokaisella lapsella on oikeus saada iänmukaista tietoa seksuaalisuudesta ja oikeita vastauksia kysymyksiinsä. (WHO 2010).

Seksuaalikasvatus on aiheena tärkeä, sillä jokaisella lapsella on oikeus omaan seksuaalisuuteen, tietoon seksuaalisuudesta sekä oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen (Väestöliitto 2018). Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus sisältää niin kehoon, itsestä huolehtimiseen, minäkuvaan, itsetuntemukseen, tunteisiin, käyttäytymiseen, ihmissuhteisiin kuin turvataitoihinkin liittyviä asioita. Asianmukaisella ja ikätason huomioon ottavalla seksuaalikasvatuksella voidaan vahvistaa näiden tietojen ja taitojen kautta lapsen elämänhallintaa ja itsesuojelua sekä seksuaalisuutta voimavarana. (Väestöliitto 2018.) Opinnäytetyön kautta me haluamme olla osallisena lasten seksuaaliterveyden edistämisessä sekä seksuaalioikeuksien toteutumisessa.

2 Murrosikä

Murrosikä käynnistyy nuorilla hormonaalisten muutosten ansiota ja se kestää noin 2-5 vuotta. Tuolloin keho alkaa muuttua lapsen kehosta nuoren aikuisen kehoksi. Murrosiän alkamisajan kohta ja kesto ovat hyvin yksilöllisiä, mutta yleisesti murrosikä alkaa tytöillä hieman aikaisemmin kuin pojilla. Tavallinen murrosiän alkamisikä on 8-13 vuoden välillä. (Väestöliitto 2018.)

Murrosiässä nuoret kasvavat pituutta, hiki alkaa haista ja finnejä saattaa tulla kasvoihin ja muualle vartaloon (Peda 2018). Hormonit vaikuttavat kehon lisäksi myös mieleen ja mielialanvaihtelut kuuluvat murrosikään hyvin vahvasti. Nuori kokee tarvetta itsenäistyä vanhemmistaan, mutta välillä hän taantuu taas pienen lapsen tasolle. Hän kaipaa tilaa ja rauhaa käsiteläkseen tuntemuksiaan ja tutustuakseen kehittyvään itseensä. Samalla nuori kuitenkin tarvitsee tukea ja turvaa vanhemmiltaan. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2000, 8-9.)

Tyttöjen murrosiän ensimmäinen fyysinen muutos on yleensä rintojen kasvaminen. Rintojen kasvaminen on hyvin yksilöllistä ja niiden muoto ja koko voivat muuttua koko elämän ajan. Rintojen kasvun lisäksi tytöille tulee muotoja muuallekin kehoon; lantio levenee ja rasvakudosta alkaa ilmestyä takapuoleen ja jalkoihin. Häpykarvoitus alkaa kasvamaan ja karvoitusta tulee myös muualle kehoon, kuten kainaloihin ja jalkoihin. Murrosiässä myös valkovuodon eritys alkaa ja se on yleensä merkki siitä, että kuukautiset ovat alkamassa. Valkovuodon tehtävänä on puhdistaa ja kosteuttaa emätintä. Myös munasarjoissa olevat munasolut alkavat kypsyä murrosiässä. (Väestöliitto 2018.) Kuukausittain kypsynyt ja irronnut munasolu jatkaa matkaansa munasarjoista kohti kohtua ja hedelmöitymäksi jäänyt munasolu tulee ulos kuukautisveren mukana (Peda 2018). Kuukautisten alkamisen myötä tyttö on fyysisesti valmis lisääntymään. Kuukautisten kesto ja kuukautiskierto ovat yksilöllisiä, joillakin tytöille ne ovat säännöllisiä, toisilla ne voivat olla hyvinkin epäsäännöllisiä. Vuoto voi toisilla olla niukkaa, toisilla taas runsasta. Kuukautisten aikainen hygienia on tärkeää. Suoja tulisi vaihtaa tarpeeksi usein ja suojan vaihdon yhteydessä olisi tarpeen suorittaa alapesu hajujen ja tulehdusten ehkäisemiseksi. Kuukautisten aikaan voi esiintyä kuukautiskipuja etenkin alavatsalla ja selässä. Niitä voidaan hoitaa särkylääkkeillä, liikunnalla ja kuumalla suihkulla. (Väestöliitto 2018.)

Pojilla murrosikä alkaa yleensä kivesten kasvulla. Kiveksissä alkaa kehittyä siittiöitä, miehen sukusoluja. Siittiöiden lisäksi kiveksissä erittyy testosteronia, eli mieshormonia. Penis alkaa yleensä kasvamaan kivesten jälkeen. Siemensyöksyt tarkoittavat, että poika on tullut sukukypsäksi. (Väestöliitto 2018.) Ensimmäiset siemensyöksyt tapahtuvat yleensä yöllä unen ai-

kana. Myös pojilla kehon karvoituksen lisääntyminen ja tummuminen alkaa murrosiässä. Murrosiässä poikien ääni alkaa myös madaltua. Tätä kutsutaan äänenmurrokseksi. Äänenmurroksen alkamisajankohta voi vaihdella 10-16 ikävuoden välillä, mutta keskimäärin äänenmurros alkaa noin 14-vuotiaana. Murrosiän alkaessa poikien lihaksisto alkaa myös kehittyä ja he kasvavat pituutta, jotkut kuitenkin vasta armeijassa.

Seurustelu aloitetaan eri ikäisinä, eikä ole olemassa tiettyä ikää, milloin voi alkaa seurustella ensimmäisen kerran. Eri ikäisenä seurustelun luonne on erilaista. Nuorena suhteet eivät ole niin vakavia, vaan se voi olla viestien lähettelemistä puolin ja toisin sekä vanhempana enemmän yhdessä oloa ja muuta tekemistä. Seurustellessa opitaan kunnioittamaan ja huomioimaan toista ihmistä. Ensimmäinenkin seurustelusuhde on tärkeä, vaikka sitä voidaan myöhemmin vähätellä. Se on yksi vaihe ihmisen seksuaalikehityksessä, josta opitaan ihmissuhdetaitoja. (Väestöliitto 2018.)

3 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus määritellään elämänikäiseksi ominaisuudeksi ja kehitysprosessiksi; se on osana ihmisyyttä syntymästä kuolemaan asti (WHO 2010). Seksuaalisuuden käsite pitää sisällään sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, sukupuoli-roolit, seksuaalisen suuntautumisen ja mielihyvän. Seksuaalisuus näkyy arjessa niin ajatuksina, asenteina, uskomuksina, haluina, käyttäytymisenä, oppimisena, tutkimisena, leikkeinä, rooleina kuin suhteinakin. Seksuaalisuudesta puhuessa tulee muistaa sen moninaisuus: eri ihmisille seksuaalisuus ja sen merkitys ilmenee eri tavoilla. (THL 2017.)

Seksuaalisuus on olemassa meissä kaikissa jo syntymästä lähtien. Se alkaa kehittyä ja muokkautua heti syntymän jälkeen. Vauvat elävät täysin aistien kautta; koskettelu, kuuntelu, katselu, haistaminen ja maistaminen ovat vauvoille tärkeitä tekijöitä turvallisuuden tunteen luomiseen. Taaperoikäiset, 2-3 vuotiaat, ovat uteliaita ja tutkivat omaa kehoaan sekä esittelevät sitä muille. Taaperoikäisillä kehittyy ymmärrys omasta kehosta ja tätä kautta sukupuoli-identiteetti. Leikki-ikäiset, 4-6 vuotiaat, tutustuvat omaan ja toisten kehoon leikin kautta. Monesti leikeissä toistuvat äiti ja isä -roolit sekä esimerkiksi sairaanhoitaja ja lääkärileikit. Lapset alkavat monesti leikkiä seksuaalisviritteisiä leikkejä salaa, sillä he oppivat tiettyjä normeja, kuten ettei julkinen alastomuus ole sallittua. (Väestöliitto 2018.)

Ihmisen seksuaalinen sosiaalistuminen alkaa jo heti syntymän jälkeen. Seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttaa se, kuinka vanhemmat käsittelevät lastaan hoitaessaan ja kuinka he vastaavat lapsen kysymyksiin ja tarpeisiin. Nuoren kiinnostus sukupuoli-asioihin herää murrosiän kynnyksellä ja kehossa sekä mielessä tapahtuvat muutokset voivat hämmäntää. Tämän vuoksi

nuorten tulisi saada rehellistä, luotettavaa ja ajankohtaista tietoa seksuaalisuudesta ja murrosiästä mukanaan tuomista muutoksista. (Kettunen 2010, 18.)

Vaikka seksuaalisuus on meissä kaikissa jo vauvasta asti, tulevat seksuaalisuuden kysymykset varhaisnuoruudessa esille aivan uudella tavalla. Nuoren keho alkaa muuttua nopeasti ja muutos voi hämmentää niin nuorta itseään, kuin vanhempiakin. Kaikki seksiin liittyvä kiinnostaa nuorta kovasti, mutta hän ei osaa vielä yhdistää seksuaalisuutta hellyyden ja rakkauden tunteisiin. Nuoren puheessa saattaa vilistä värikästä seksisanastoa, mikä saattaa kauhistuttaa vanhempia. Tässä kehitysvaiheessa nuoret fantisoivat seksiin liittyvistä asioista ja voivat nähdä seksuaalisviritteisiä unia. Joillakin viettipaineet voivat näkyä seksuaalisina puheina ja tekoina, joillakin taas romanttisena unelmointina. (MLL 2018.)

Varhaisnuoret tutustuvat enenevässä määrin omaan kehoonsa ja itsetyydytys on normaali ja harmiton keino tulla sinuksi oman vartalonsa kanssa. Nuoret saattavat masturboida useita kertoja päivässä ja voivat olla huolissaan itsetyydytyksestä: onko se normaalia ja kuinka useasti sitä saa tehdä. Itsetyydytyksestä ei ole haittaa ja sitä saa tehdä niin usein kuin haluaa, kunhan se ei häiritse nuoren arkea. Varhaisnuoruudessa seksuaalinen identiteetti alkaa muotoutua ja nuorella saattaa olla niin heteroseksuaalisia kuin homoseksuaalisiakin fantasioita. Jotkut nuoret hämmentyvät, jos tuntevat vetoa samaa sukupuolta oleviin kavereihinsa. Kokeilut ja seksuaalinen uteliaisuus kuuluvat itsensä löytämiseen. Kaveriporukoissa nuoret puhuvat harvoin seksuaalisuudesta avoimesti ja rehellisesti. Monet liioittelevat seksikokemuksiaan ja peittelevät tietämättömyyttään rivoilla puheilla. Varhaisnuoruus ei ole vielä vakavien seurustelusuhteiden aikaa, sillä vakavat suhteet vievät energiaa nuoren muulta kehitykseltä. Murrosiän myllerryksessä olevan nuoren suhteet ovat usein itsekkäitä ja omia tarpeita tyydyttäviä. (MLL 2018.)

4 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisten näkökohtien oppimista. Näitä ovat tiedolliset, tunteisiin liittyvät, sosiaaliset, vuorovaikutukselliset ja fyysiset näkökohdat. (WHO 2010.) Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tukea ja turvata seksuaalista kehitystä.

Seksuaalikasvatuksessa pääpiirteensä on asiallinen, nuorta osallistava ja avoin keskustelu (Kettunen 2010: 22). Omaa seksuaalisuuttaan rakentavalle ja etsivälle tulisi antaa monipuolista tutkimustietoa seksuaalisuuden perusasioista ikätason mukaisesti. Tämä tieto auttaa lasta ja nuorta jäsentämään omaa seksuaalisuuttaan ja ehkäisee seksuaalisuuteen liittyviä niin sanottuja joukkoharhoja. Niitä ovat muun muassa luulot siitä, että muut ovat paljon kokeneempia seksuaaliasioissa, kuin itse on. (Kettunen 2010, 23.)

Seksuaalisuus aiheena voi aiheuttaa myös kasvattajalle ja opettajalle vaikeuksia sen käsitte-lyyn sen intiimiyden vuoksi (Kettunen 2010, 23). Tämän vuoksi onkin tärkeää, että seksuaali-kasvatukseen on saatavilla tarvittava koulutus ja materiaaleja aiheen tueksi. Tämän opinnäy-tetyön tarkoituksena onkin tuottaa kasvattajille ja muille ammattilaisille keinoja ja materiaa-lia seksuaalikasvatuksen tueksi.

4.1 Seksuaalivalistus

Seksuaalivalistuksella tarkoitetaan seksuaalitiedon jakamista suurille ihmisryhmille, jolloin tieto saavuttaa kohderyhmänsä yleensä nopeasti. Seksuaalivalistuksessa tieto yksisuuntaista, eikä lukijalla tai kuulijalla ole yleensä mahdollisuutta esittää tarkentavia kysymyksiä. (THL 2017.) Valistus voi olla kertaluontoista tai tapahtua toistuvasti (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 38).

4.2 Seksuaalineuvonta

Seksuaalineuvonta on ammattilaisen ja asiakkaan välisessä vuorovaikutussuhteessa tapahtuvaa seksuaalisuuteen liittyvien aiheiden käsittelyä. Tapaamiskertoja on yleensä 2-5. Seksuaalineu-vonta kuuluu osana ehkäisevän terveydenhuollon palveluihin. Myös kolmannella sektorilla on paljon seksuaalineuvontaa, esimerkiksi Väestöliitto, Seta ja Sexpo järjestävät tällaisia palve-luita. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 38.)

4.3 Seksuaaliopetus

Seksuaaliopetuksessa dialogi on vuorovaikutuksellista, jolloin oppijoilla on mahdollista keskus-tella opettajan kanssa ja kysyä lisää aiheesta. Seksuaaliopetusta voidaan antaa kaiken ikäisille paikasta riippumatta, esimerkiksi kouluissa, työterveyshuollossa ja ikääntyneille tarkoitetuissa palveluissa. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 38.)

5 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa 6. luokkalaisille ohjaustuokio seksuaalisuudesta, murrosiän muutoksista ja seurustelusta. Tarkoituksena oli luoda toiminnallinen ohjaustuokio,

jossa oppiminen tapahtuu pelin keinoin. Näin nuoret jaksavat keskittyä paremmin ja oppiminen on mielekkäämpää. Ohjaustuokiot toteutettiin sekaryhmissä, jolloin sekä tytöt, että pojat voivat oppia toisistaan.

Opinnäytetyön tavoitteena oli opettaa nuorille seksuaalisuudesta niin, että he omaksuisivat tiedon helposti ja saisivat kattavan kuvan siitä, mitä kehossa tapahtuu murrosiän kynnyksellä. Tavoite oli normalisoida seksuaalisuuteen liittyvät uskomukset, ajatukset, pelot ja epävarmuudet. Seksuaalikasvatus terveydenhoitajan toimesta on jäänyt vähemmälle huomiolle koulussa, joten ohjaustuokioille oli tarvetta. Ohjaustuokioiden tavoitteena oli luoda avoin ja luotettava ilmapiiri, sellainen, jossa jokainen uskaltaa kysyä mieltään askarruttavista kysymyksistä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda ammattihenkilöstölle toiminnallisia keinoja seksuaalikasvatuksen tueksi. Ohjaustuokioissa käytetty materiaali jätettiin koulun vapaaseen käyttöön, jolloin he voivat halutessaan käyttää materiaaleja seuraavien ikäluokkien kanssa. Toiminnalliset ja luovat keinot opetuksessa osallistavat nuoria ja näin tieto jää paremmin mieleen.

Ominä tavoitteinamme oli kehittyä ryhmänohjaajina ja oppia hallitsemaan sekä isoa, että pienenpää ryhmää. Tavoitteenamme oli osata kertoa murrosiän muutoksista ikäryhmälle sopivalla tavalla ja mahdollisimman selkeästi sekä normalisoida lapsien käsityksiä seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen.

6 Ryhmänohjaus

Ryhmä käsitteenä tarkoittaa kokoonpanoa ihmisistä, jotka syystä tai toisesta toimivat yhdessä (Kivelä & Lempinen 2009). Jokaisella ryhmällä on oma elinkaarensa: alkaminen, eteneminen ja lopulta päättyminen. Ryhmän kehitysvaiheita on monia. Ensimmäisenä vaiheena on muotoutuminen, kuhertelu, kiehuminen, yhteistoiminta ja lopulta luopuminen sekä ero. Koska kehitysvaiheet ovat erilaisia, myös ryhmänohjaajan rooli vaihtelee sen mukaisesti. (Kaukkila & Lehtonen 2008.)

Muotoutumisvaiheessa ryhmäläiset tapaavat ryhmänä ensimmäistä kertaa. He tutustuvat toisiinsa ja alkavat muodostaa ryhmää, sen sääntöjä ja tehtävien jakoa. Ryhmänohjaaja on tärkeässä roolissa, sillä ryhmäläiset hakevat ohjaajalta tukea. Tässä vaiheessa toiminta voi olla vielä varovaista ja tutkiskelevaa. Oman roolin etsintä on etusijalla.

Kuherteluvaiheessa alun jännitys on poissa ja ilmapiiri muuttuu rennommaksi. Keskustelu on monesti luontevaa toisten ryhmäläisten kanssa. Ryhmässä vallitsee yksimielisyys, väittelyitä

pyritään välttämään. Kuherrusvaiheen jälkeen kiehumisvaiheessa ilmapiiri saattaa jännittyä. Toisten sanomisia voidaan alkaa kyseenalaistamaan, erilaiset mielipiteet tulevat esiin. Ryhmän toimintaa ja tehtävää voidaan alkaa kyseenalaistamaan, jolloin saattaa syntyä konflikteja ryhmäläisten sekä ryhmänohjaajan kesken. Konfliktit kuuluvat ryhmän kehitysvaiheeseen. Ne tulee ratkoa kuitenkin hyvin, jotta ryhmä pääsee jatkamaan seuraavaan vaiheeseen.

Yhteistoiminnan vaiheessa ryhmäläiset kokevat yleensä taas innostuneisuutta. Tavoite, tarkoitus ja toimintatavat ovat viimein selkeytyneet. Jokaisella on oma roolinsa. Konflikteja ei synny, koska palautteen ja kritiikin vastaanottaminen sujuu. Ryhmässä vallitsee hyvä henki ja ymmärtäväisyys. Lopussa koittaa luopuminen ja ero. Ryhmäntoiminta on tullut päätökseensä. Tunteet voivat olla monimuotoisia. Toinen tuntee surua ja ahdistusta, joku saattaa tuntea helpotusta. (Kaukkila & Lehtonen 2008.)

Ryhmässä ohjaaja on nuoria varten ja hänen tulee vastata ryhmäläisten tarpeisiin ja odotuksiin. Toiminta on ammatillista, kun toiminta perustuu ryhmän tarpeisiin, ei ohjaajan itsensä tarpeisiin. Ryhmän tarpeiden asettaminen etusijalle ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ohjaaja olisi toisarvoinen ryhmässä. Ohjaaja ottaa aikuisena kattavan vastuun ryhmän toiminnasta sekä sitoutuu ryhmään sen jokaisen vaiheen aikana. Ryhmälle on kuluttavaa, jos ohjaaja vaihtuu kesken toiminnan. (Kivelä & Lempinen 2009.)

Jokaisella ohjaajalle kehittyy omanlaisensa ohjaustyyli, joka muotoutuu kunkin ryhmän mukaisesti. Oppimisen ohjaustyyleiksi on nimetty neljä erilaista tyyliä: auktori, motivaattori, fasilitaattori ja mentori. Täsmällisiä ohjeita antava auktori on hyvä ohjaustyyli sellaisessa ryhmässä, missä ryhmäläiset ovat arkoja aloittamaan toimintaa. Auktori on läsnä, auttaa ja neuvoo aina tarvittaessa. Ohjaaja voi olla ammattimaisuudellaan rohkaista ryhmäläisiä ja luoda heihin luottamusta ryhmän päämäärän saavuttamiseksi. Auktori-ohjaaminen ei välttämättä ole paras mahdollinen tapa vetää ryhmää, jos ryhmäläiset ovat itsevarmoja ja päämäärätietoisia.

Motivaattorityylinen ohjaaja neuvoo ja ohjaa, lisäksi osaa perustella ohjeet ja oman kantansa hyvin. Rohkaiseva tyyli sopii varsinkin silloin, kun ryhmäläiset eivät ole motivoituneita ryhmän tavoitteeseen. Fasilitaattori sopii ryhmään, missä ryhmäläiset ovat innokkaita ja työskentelevät päämäärän saavuttamisen eteen parhaansa mukaan. Ohjaustyyli on ideoiva ja vastauksia yhdessä etsivä. Mentori taas on ohjaajana kysyvä ja perusteluja vaativa, tarvittaessa myös kritisoi. Ohjaustyyli sopii ryhmälle, joka koostuu vahvoista ja itsevarmoista ryhmäläisistä. Oli ryhmä minkäläinen vaan, toimintaan voivat vaikuttaa monet tekijät. Ryhmän toiminnan muuttuessa ohjaajan pitää reagoida ja tarpeen vaatiessa muuttaa myös omaa toimintaansa. (Kivelä & Lempinen 2009.)

7 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakoulun päättötyö, joka toimii vaihtoehtona tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö tuottaa yleensä yhteistyökumppaneille jonkinlaista materiaalia, kuten ohjeistuksia ja opastuksia. Se voi olla myös jokin tapahtuma, kuten opetustuokio, kokous tai näyttely. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa hyödyntäen esimerkiksi kirjoja, oppaita, kotisivuja, näyttelyitä ja tapahtumia. On tärkeää, että opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen referointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön tulisi olla työelämän kanssa yhteistyössä toteutettu, käytännönläheinen, tutkimuksellisesti toteutettu ja alan tietojen ja taitojen hallintaa ilmentävä. Nämä keskeiset ajatukset ohjaavat myös toiminnallisen opinnäytetyön toteutuksen kulua. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 10.) Toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää ammatillisen käytännön ja ammatillisen teorian. Tämä ilmentää kykyä pohtia kriittisesti oman alansa käytännön ratkaisuja ja kykyä kehittää niitä eteenpäin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 42.)

Toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapa voi olla joko määrällinen tai laadullinen. Määrällisestä tutkimusmenetelmästä puhutaan silloin, kun työn tuotoksena halutaan tilastollisesti esitettävää numeerista tietoa. Numeerisen tiedon avulla halutaan täsmentää ja kuvailla opinnäytetyön aihepiiriä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 58-60) Laadullisella tutkimusotteella taas tarkoitetaan jonkin ilmiön kokonaisvaltaista ymmärtämistä. Lähtökohtana on tavoittaa kohderyhmän tarpeet, ihanteet, toiminta ja uskomukset. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63.)

Tämä työ toteutettiin laadullista tutkimusotetta hyödyntäen. Tarkoituksena oli toteuttaa ohjaustilanne, jonka pohjalta saadaan ajankohtaista tietoa kohderyhmän tarpeista, tiedoista ja taidoista. Datana toimi kohderyhmän etukäteen laatimat kysymykset, sekä ohjaustilanteen jälkeen kerätyt palautelomakkeet.

8 Yhteistoiminnalliset menetelmät

Yhteistoiminnallisuudella tarkoitetaan ryhmässä yhdessä työskentelyä, yhdessä asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteistoiminnallisuutta voidaan hyödyntää esimerkiksi koulujen ryhmätöissä. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että kaikki auttavat toisiaan ja ovat aktiivisia. Ryhmässä on erilaisia henkilöitä, joilla on erilaisia taitoja ja tietoa asioista. Tätä monimuotoisuutta on hyvä hyödyntää oppimistulosten parantamiseksi.

Yhteistoiminnallista työskentelyä ohjaa erilaiset aatteet. Ryhmässä kaikilla on oma tehtävänsä ja jokainen on jollakin tavalla riippuvainen toisesta. Jokainen työskentelee yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Sujuva kommunikointi ryhmäläisten kesken on tärkeää, jotta yhteistyö olisi sujuvaa. Ryhmätilanteissa pitää tulla toimeen erilaisten persoonien kanssa. Toisten ideoita ja näkemyksiä tulee kuunnella ja ottaa vastaan rakentavaa kritiikkiä tai positiivista palautetta. Kaikki ryhmän jäsenet ovat vastuussa myös toistensa oppimisesta ja ymmärtämisestä, ei vain omastaan. Ryhmätyöskentely ei lopu vielä siihen, että ryhmätyö on saatu valmiiksi. Ryhmätyöskentely voidaan päättää sitten, kun tiedetään, että jokainen ryhmään kuuluva on sisäistänyt oppimansa. Tehtävästä suoriutumisen lisäksi ryhmäläisten on myös tarkasteltava omaa toimintaansa ja oppimaansa. Tarkoituksena on kasvattaa omia metakognitiivisia taitoja sekä oppia ottamaan vastaan ja antamaan kritiikkiä. Kokonaisuudessa yhteistoiminnalliset menetelmät edistävät ryhmätyötaitoja, ongelmanratkaisutaitoja, sosiaalisia taitoja ja avaramielisyyttä. (Hellström & Johnson & Leppilampi & Sahlberg 2016.)

9 Peli ohjausmenetelmänä ja kokemuksellinen oppiminen

Opinnäytetyön ohjauksen menetelmäksi valikoitui peli, koska se osallistaa oppilaita uudella tavalla ja kokemuksellinen oppimisen myötä asiat jäävät paremmin mieleen. Peliä ja pelin kulkua on myös helppo muistella jälkeenpäin ja jäsenellä omaa oppimista. Oppilaat kokevat pelin usein hauskaksi ajanvietteeksi ja oppiminen tulee samalla luonnostaan. Pelissä miljöö on erilainen kuin perinteisessä oppimistilanteessa. Pelitilanteessa oppilaat käyttävät monia eri aistejaan, mikä helpottaa esimerkiksi heitä, jotka eivät kykene lukemaan nopeasti. Myös ujoimmat oppilaat useimmiten uskaltavat heittäytyä yhteiseen peliin. (Peliporkkana 2018.)

Pelin muodossa toteutuva, jokaisen oma henkilökohtainen oppiminen, on tärkein osa kokemuksellista oppimista. Kokemuksellinen oppiminen on tiedostamatonta sekä tiedostettua käsitystä omasta ymmärryksestä ja se voidaan jakaa neljään osaan. Spontaani henkilökohtainen elämys, jonka peli mahdollistaa, on oppimisen pohja. Toisessa vaiheessa oman oppimansa reflektointi ja pohdinta auttaa käsittelemään ja ymmärtämään uusia asioita ja käsitteitä, joita tunnilla käydään läpi. Ohjaajalla ja muilla oppijoilla on tärkeä rooli pohdiskelussa, koska toisten oppijoiden kuvaukset aiheesta voivat rikastuttaa omaa ymmärrystä. Kolmannessa vaiheessa aiheesta tavoitellaan käsitteellistä tietoa, esimerkiksi opetuksen turvin tai muilla tiedonhankintakeinoilla. Viimeisessä vaiheessa opittua testataan käytännössä. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2018.)

10 Aktivoiva luento

Toisena menetelmänä käytettiin aktivoivaa luentoa. Aktivoivan luento-opetuksen peruseriaate on että, oppilaille saadaan välitettyä visioita ja tuoreita ajatusmalleja, jotka saavat oppilaat tehokkaasti pohdiskelemaan tunnin jälkeen (Lonka 1993, 60). Ohjaustuokiossa pyrittiin välttämään suoraa luennointia, koska se passivoi oppilaita. Ennen ohjaustuokioita oppilaiden kysymyksillä selvitettiin, mikä on heidän tasonsa kyseiseen aiheeseen liittyen. Aktivoivassa luennessa periaatteena on, että luennon tulee edetä oppilaiden tarpeiden mukaisesti ja heidän oppimisprosessiaan tukien. Osa aktivoivaa luentoa on myös se, että oppilaat saadaan rohkaistumaan itsenäiseen tiedon hankintaan. (Lonka 1993, 60-61.)

Luennon aikana oppilailta kyseltiin aktiivisesti, oliko heillä jo ennestään tietoa sillä hetkellä käsiteltävästä aiheesta. Kyselymenetelmällä herätellään oppilaita omaehtoiseen ajatteluun sekä itsenäiseen pohdintaan ja sen kautta oikeisiin käsityksiin (Puolimatka 2002, 297).

11 Arviointisuunnitelma

Toiminnallisen opinnäytetyön tekemiseen kuuluu arviointi, mikä on tärkeä osa omaa oppimisprosessia. Teoreettinen viitekehys on koottu alan luotettavista lähteistä. Arvioimme opinnäytetyötämme itsearviointiin, oppilaiden havainnointiin ja palautelomakkeiden (liite 2) opettajien ja terveydenhoitajan palautelomakkeiden (liite 1) perusteella. Ohjaustuokioiden arvioinnin ja toteutuksen tueksi on laadittu taulukko, joka sisältää tavoitteet, ohjaustuokioiden tavoitteet, toteutuksen ja arvioinnin. (taulukko 1)

Koko opinnäytetyön ajan pidettiin oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjassa kaikki tärkeät ajatukset pysyivät tallessa, eikä unohtamisen vaaraa näin ollut. Oppimispäiväkirjaan kirjattiin itsearviointia omista ryhmäohjaustaidoista sekä havaintoja lasten keskusteluista ja lasten esiin tuomista asioista. Kävimme myös suullisesti läpi jokaisen ohjaustuokion jälkeen omia mietteitämme onnistumisestamme. Asiat oli hyvä käydä heti läpi, jolloin ne ovat vielä tuoreessa muistissa. Keskustelut kirjattiin ylös oppimispäiväkirjaan. Oppimispäiväkirjan opinnäytetyöprosessia voi palautella mieleen loppuvaiheessa raportoinnin yhteydessä.

Opettajille ja terveydenhoitajalle laadittiin kirjalliset palautelomakkeet ohjaustuokioista, jossa oli viisi avointa kysymystä (liite 1). Kysymykset oli laadittu tavoitteitamme peilaten. Myös oppilaille laadittiin palautelomake (liite 2). Jokaisella tunnilla oli paikalla kyseisen luokan opettaja, sekä ensimmäisellä tunnilla myös yhteishenkilömme, koulun terveydenhoitaja.

Oli tärkeää, että jokaisella ohjaustuokio kerralla on seuraamassa opettaja tai terveydenhoitaja, jotta saamme palautetta jokaiselta tunnilta. Kahdella viimeisellä tunnilla seuraamassa oli sama opettaja, joten hän näki tunnin sisällön kahdesti. Näin ollen hänen arviointinsa oli meille erityisen tärkeää, sillä hän sai laajemman kuvan toiminnastamme erilaisten ryhmien kanssa.

Jokaisen ohjaustuokion jälkeen oppilailta kerättiin palaute kirjallisesti (liite 2). Oppilaita kannustettiin myös antamaan rohkeasti suullista palautetta. Kirjallinen palaute annettiin valmiiksi tehtyihin lomakkeisiin, johon oppilaat kirjoittivat nimettömästi, mitä uutta he oppivat aiheesta ja minkälainen tunnelma heille jäi ohjaustuokiosta. Myös koulun terveydenhoitaja ja luokkien opettajat saivat palautelomakkeet ohjaustuokion jälkeen, joihin he kirjasivat mielipiteensä ohjaustuokion onnistumisesta, ohjauksen laadusta, ryhmäohjaustaidoista ja tuntien mahdollisesta hyödyistä oppilaille, terveydenhoitajalle sekä koululle. Palautteiden avulla voidaan arvioida ohjaustuokioiden onnistumista laaja-alaisemmin. Koko opinnäytetyöprosessin jälkeen palautelomakkeet hävitetään asiallisesti, jotta vastaajien yksityisyydensuoja säilyisi.

Kaikkien osapuolien palautelomakkeiden kysymykset oli laadittu tavoitteidemme pohjalta. Opettajille ja terveydenhoitajalle suunnatut kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, jotta saisimme palautteesta mahdollisimman paljon hyötyä. Oppilaiden palautelomakkeen kysymykset olivat ”kyllä” ja ”ei” kysymyksiä. Tämä kysymysmuoto on mahdollisimman helppo oppilaille, jolloin kynns vastaamiseen on myöskin matala. Suuren vastaajamäärän vuoksi palautelomakkeita on tällöin myös helpompi käydä läpi ja vastauksien jäsentely on tällöin myös helpompaa. Oppilaiden palautelomakkeessa oli kysymysten lisäksi tyhjä ympyrä, johon he saivat piirtää mieleisensä kasvot kuvaamaan ohjaustuokion jälkeistä tunnetilaansa. Oppilaiden palautelomakkeen lopussa oli myös tilaa vapaalle tekstille, mutta lapset hyödynsivät tuota mahdollisuutta niukasti.

Tavoitteet	Tuokioiden tavoitteet	Toteutus	Arviointi
Tavoite: Opettaa nuorille seksuaalisuudesta niin, että he omaksuisivat tiedon helposti.	Pelin muodossa pidettävät tuokiot auttavat nuoria omaksumaan tiedon helposti ja saamaan kattavan kuvan siitä, mitä kehossa tapahtuu murrosiässä.	- Yhteinen peli, johon kaikki saavat osallistua. Oppilaat jaetaan kahteen ryhmään, jotta ryhmäohjaus olisi helpompaa.	- Havainnoimalla oppilaiden reaktioita, tietämystä ja uuden oivaltamista. - Kyselemällä aktiivisesti oppilailta: ymmärsivätkö he asian,

<p>Aineisto: Peli, luen- nointi, oppilaiden palautelomakkeet</p>		<p>-Oppilaat pääsevät itse pohtimaan oh- jaajien avustuksella murrosiän muutok- sia.</p>	<p>oliko tieto uutta vai jo ennestään tuttua.</p>
<p>Tavoite: normali- soida seksuaalisuu- teen liittyvät usko- mukset, ajatukset, pelot ja epävarmuu- det</p> <p>Aineisto: Peli, luen- nointi, yhteinen kes- kustelu ja kysymyk- siin vastailu</p>	<p>Puhua ja kertoa asi- oista suoraan ja nii- den oikeilla nimillä.</p>	<p>- Ohjaustuokion ai- kana asioista puhu- taan ja keskustellaan rohkeasti kiertele- mättä ja kaunistele- matta.</p> <p>- Jokainen saa pu- heenvuoron ja kysyä</p> <p>- Oppilaat ovat nuo- ria ja jotkin asiat varmasti aiheuttavat ihmetystä ja hihitte- lyä, on kuitenkin tär- keää, että kenen- kään kysymyksille ei naureta. Jos tällaista esiintyy, puutumme siihen heti ja asia käydään yhdessä läpi keskustellen.</p>	<p>- Käymällä läpi oppi- laiden palautelomak- keet. Palautelomak- keessa on tyhmä ym- pyrä, johon oppilaat saavat piirtää kas- vot, jotka kuvaavat tunnin jälkeistä olo- tilaa. Palautelomak- keessa on myös kysy- mys ”mitä uutta opin?”.</p> <p>- Havainnoimalla tunnin aikana oppi- laiden reaktioita</p>
<p>Tavoite: luoda avoin ja luotettava ilma- piiri</p>	<p>Oppilaille tulee tunne, että voivat rohkeasti ja avoi- mesti kysyä mieltään askarruttavista kysy- myksistä ja, että saavat luotettavan vastauksen</p>	<p>- Varma tietopohja</p> <p>- Omalla olemuksella ja toiminnalla vai- kuttaminen</p>	<p>- Havainnoimalla op- pilaiden olemusta ja toimintaa</p> <p>Oppilaiden palau- telomakkeen kysy- mys 3, oliko mieles- täsi tunnin ilmapiiri avoin ja rento?</p>

<p>Tavoite: luoda myös ammattihenkilöstölle keinoja seksuaalikasvatuksen tueksi</p> <p>Aineisto: peli ja siihen kuuluvat osat</p>	<p>Käyttää tehtyä opetusmateriaalia niin, ettei se vahingoitu</p>	<p>Säästää tuokioissa käytetyt materiaalit myöhäisempään käyttöön</p>	<p>- Opettajien ja terveydenhoitajan palautelomakkeet</p>
---	---	---	---

Taulukko 1: Arviointisuunnitelma

12 Ohjaustuokioiden suunnittelu, toteutus ja arviointi

Aloitimme opinnäytetyöprosessin syksyllä 2017. Meille oli alun perin jo selvää, että halusimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön. Halusimme tehdä jotakin konkreettista, josta olisi hyötyä mahdollisimman isolle joukolle kerrallaan. Kiinnostuksen kohteenamme oli kummallakin ollut lasten ja nuorten ennaltaehkäisevä terveydenhuolto, ja myös seksuaalisuus kiinnosti aiheena kovasti. Siispä aihevalinta ei ollut kovinkaan vaikea; seksuaalikasvatusta lapsille ja nuorille. Olimme koulutuksemme alussa käyneet pitämässä erään vantaalaisen koulun 6. luokalaisille ohjaustuokioita seksuaalisuudesta, joten päätimme olla yhteydessä samaisen koulun terveydenhoitajaan yhteistyön merkeissä. Meille oli jäänyt positiivinen kokemus aikaisemmista tunneistamme, joten ajattelimme, että olisi mukava toteuttaa saman tyyppiset, hieman kehitellymmät ohjaustuokiot kyseisessä koulussa. Koulun terveydenhoitaja innostui ajatukses- tamme ja näin lähdimme yhdessä terveydenhoitajan kanssa suunnittelemaan tunteja. Ke- vällä 2018 palautimme aiheanalyysimme hyväksytysti. Tämän jälkeen lähdimmekin työstä- mään opinnäytetyön suunnitelmaa. Alustava suunnitelman esitys meillä oli toukokuussa 2018. Kesäkuukaudet menivät töiden parissa, mutta ehdimme jonkin verran työstää suunnitel- maamme eteenpäin.

Kävimme huhtikuussa 2018 kokousta koulun terveydenhoitajan kanssa opinnäytetyön ai- kataulusta ja aiheen rajauksesta. Sovimme, että toteuttaisimme tunnit neljälle viidestä kou- lun tulevasta kuudennesta luokasta. Tämä siksi, että yksi luokista oli niin sanottu erityis- luokka, jolle tunti olisi parempi pitää terveydenhoitajan toimesta. Sovimme tuntien toteutuk- sen ajaksi lokakuun 1. ja 2. päivän. Ensimmäisenä päivänä pitäisimme tunnit kahdelle ensim- mäiselle luokalle ja seuraavana toiselle kahdelle. Oppituntien pituutta emme tuossa vaiheessa vielä sopineet, vaan aikataulu tarkentui lähempänä ohjaustuokioita. Aihe meillä oli rajattu murrosiän muutoksiin, seksuaalisuuteen ja seurusteluun. Lopulta rajaus kuitenkin painottui

suurimmaksi osin juurikin murrosiän mukanaan tuomiin muutoksiin. Kaksi viikkoa ennen ohjaustuokioiden pitämistä, lähetimme koulun terveydenhoitajalle itse tekemämme tiedotteen ohjaustuokioista ja niiden sisällöstä. Koulun terveydenhoitaja lähetti tiedotteen kaikille 6.luokkalaisten vanhemmille, jotta he olisivat tietoisia kyseisistä ohjaustuokioista, joihin heidän lapsensa osallistuisivat.

Emme halunneet ohjaustuokioiden olevan pelkkää luennoitsemista, vaan halusimme aktivoida lapsia oppimaan toiminnallisilla keinoin. Halusimme, että lapset saisivat itse pätkillä asioita, eikä niin, että he vain kuuntelisivat, mitä me heille kerromme. Olimme aikaisemmilla tunneillamme kyseisessä koulussa opettaneet lapsia eräänlaisen pelin avulla ja lapset pitivät siitä kovasti. Siispä päätimme nytkin sisältää ohjaustuokioihin jonkinlaisen pelin, jonka avulla oppia. Emme halunneet luoda kilpailutilannetta, mutta jonkin näköistä visuaalista aktivointia kuitenkin. Toiminnallisilla ryhmän ohjaamisen ja opettamisen menetelmillä tarkoitetaan toiminnallisia harjoituksia, joilla pyritään aktivoimaan yksilön ja ryhmän oppimista. Toiminnalliset menetelmät opetuksessa ottavat etäisyyttä perinteiseen ajatteluun, jossa oppiminen tapahtuu tiedon jakamisen välityksellä ja valmiin totuuden tarjoamisena. Toiminnallisissa menetelmissä uskotaan, että on monta oikeaa tapaa ratkaista asioita. (Kataja & Jaakkola & Liukkonen 2016, 30.) Toiminnalliset menetelmät myös mahdollistavat tiedon käytäntöön siirtämisen, kun opittu tieto tuottaa tunteita, ajatusprosesseja ja muistijäljen kehossa (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 31).

Halusimme siis toteuttaa lapsille visuaalisen tehtävän, jonka kautta oppia. Kehittelimme lapsia aktivoivan pelin, jossa heidän tulisi asetella murrosikään liittyviä käsitteitä (liite 3) oikealle paikalle piirrettyyn hahmoon (liite 5). Tällä tavalla aktivoisimme lapsia heti tunnin alkuun itsenäiseen ajatteluun. Pelin jälkeen suunnittelimme luentotyypin osuuden, jossa kävisimme yhdessä käsitteitä läpi, lapsia kuitenkin koko ajan osallistaen. Luento-osuudessa käytimme apuna havainnollistavia kuvia (liite 4), jotka otimme Väestöliiton nuoret -sivulta. Päätimme ohjaustuokioissamme jakaa luokat kahteen pieneen ryhmään, jotta oppiminen olisi vieläkin mielekkäämpää. Koitimme tällä tavoin hyödyntää yhteistoiminnallisia opetuksen menetelmiä ohjauksessamme. Yhteistoiminnallisilla menetelmillä tarkoitetaan sitä, että oppilaat jaetaan pienryhmiin oppimisen tehostamiseksi. Yleensä yhteistoiminnallinen oppiminen on jatkuvaa niin, että jokaiselle ryhmän jäsenelle tulee oma aktiivinen roolinsa ryhmässä. (Hellström & Johnson & Leppilampi & Sahlberg 2016.) Meidän tapauksessamme näin ei tietenkään ollut, mutta pyrimme kuitenkin ottaa huomioon yhteistoiminnallisen oppimisen periaatteet tunneillamme. Lapsien on paljon mielekkäämpää oppia pienemmässä ryhmässä, kuin isossa joukossa. Yhdessä oppimalla kehitetään muun muassa myönteisiä kokemuksia yhdessä olemisesta ja yhdessä kokemisen tärkeydestä. Yhteistoiminta opettaa myös seksuaalisuuden myönteiseen toteuttamiseen vaadittavia taitoja. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 31.)

Hyödynsimme ohjauksessamme myös palvelumuotoilun periaatteita. Palvelumuotoilulla tarkoitetaan sellaista palvelujen kehittämistä, jossa käyttäjä on keskiössä omien palvelu- ja avuntarpeensa kanssa. Palvelumuotoilussa keskeistä on siis selvittää asiakkaiden tarpeet ja toiveet. Toimijoiden vuorovaikutusta korostetaan kaikissa lähteissä. Palvelumuotoilun toteuttamisessa voidaan käyttää eri menetelmiä, kuten haastatteluita, kyselyitä sekä erilaisia mittauksia. (Koivisto 2007, 64-65.)

Halusimme opinnäytetyötä tehdessä tietää, mitä juuri kyseisen koulun 6. luokkalaiset kaipaavat seksuaalikasvatukselta. Näin osaisimme antaa nuorille juuri sellaista tietoa, josta olisi mahdollisimman paljon heille hyötyä. Toteutimme tiedonhankinnan niin, että nuoret saivat kirjoittaa meille kysymyksiä, jotka koulun terveydenhoitaja lähetti meille. Kysymyksistä saimme selville, minkälaista tietoa nuoret kaipasivat. Rakensimme oppitunnit noiden kysymysten ympärille, ja saimme näin nuoret osallistumaan oman palvelunsa, eli opetuksen, kehittämiseen.

Palvelumuotoilussa empatia on tärkeä työväline, joka on muihin kehittämistyyliin verrattuna ainutlaatuista. Palvelumuotoilijalle empatia tarkoittaa kykyä asettua asiakkaan asemaan. Empatia on laadukas työkalu myös niin liiketoiminnan, johtamisen kuin innovaatioidenkin kehittämisessä. (Maijala 2017.) Monet kehittämistyylit perustuvat suunnittelijakeskeiseen ajatusmalliin, jossa asiakkaan näkökulma on unohdettu tai se on jäänyt liian vähäiseksi. Palvelumuotoilu mahdollistaa asiakkaan, tässä tapauksessa oppilaiden, osallistumisen palvelun, eli opetuksen, kehittämisen ideointiin ja toteuttamiseen. Se mahdollistaa innovatiivisen ideoinnin oppilaiden keskuudessa ja sen on näin todettu parantavan yhteistyötä ja ryhmähenkeä.

Saimme runsaasti kysymyksiä oppilailta. Erityisen kysytyjä aiheita olivat äänenmurros, murrosiän alkamisajankohta ja sen merkitys sekä kuukautiset. Myös seksi ja seurustelu kiinnostivat nuoria. Alla olevassa taulukossa on kuvattu nuorten kysymyksiä sekalaisessa järjestyksessä.

Miksi äänenmurros tapahtuu? Miten äänenmurros tapahtuu? Miksi murrosikä tapahtuu?	Mistä tietää, että ääni muuttuu?	Mitä varten nettiporno on?	Tuleeko äänenmurros yleensä 13v vai voiko tulla aikaisemmin? Miksi unentarve kasvaa teininä?
---	----------------------------------	----------------------------	--

Onko seksi terveellistä? Onko kondomeja eri värisiä?	Minkä ikäisenä teinit alkavat seurustella?	Mitä äänelle tapahtuu?	Kun murrosikä alkaa niin mihin ihmisiä sattuu esim tyttöjä? Miksi jotkut oppilaat alkaa tupakoimaan?
Mitä mun pitää tehdä jos mulle tulee finnejä? Mitä pitää tehdä kun jalkaan tulee karvoja?	Mistä tulee sperma? Kuinka paljon saa tehdä päivässä seksiä? Mistä lapset syntyvät? Kuinka pitkään seksi kestää?	Onko se hyvä juttu jos keho muuttuu nopeasti?	Mikä on tärkeää muistaa kehityksessä? Voiko hiukset tummua?
Alkaako murrosikä jokaisella ihmisellä?	Miten lapsi kehittyy vatsassa?	Milloin murrosikä alkaa?	Tahmeneeko hiukset? Miksi äänenmurros tulee?
Tarviiks menkkoi pelätä? Mitä mielialan vaihtelut tarkoittaa?	Mitkä ovat ekat merkit, kun tytöllä alkaa menkat?	Miks tytöillä alkaa murrosikä?	Syötkö enemmän kun tulet murrosikään? Nukutko pidempään kun olet murrosiässä?
Onko se huono juttu jos herää ja on stondis? Onko kondomit värikkäitä? Miks äänenmurros tulee?	Alkaako hikoilla enemmän?	Miksi ääni muuttuu?	Miks naisella on menkat ja pojilla ei ole? Miten sperma tehdään? Jos menkat on myöhässä nii tarkoittaks se et olet raskaana? Onks normaalia jos tulee valkovuotoa?
Miksi naisilla on menkat?	Paljonko tulee kasvukipuja?	Milloin yleensä alkaa murrosikä?	Onko tytöilläkin murrosääni?

Mitä kehossa tapahtuu kun ääni madaltuu äänenmurroksessa?	Kuinka kauan murrosikä kestää?	Mistä kuukautiset saavat alkunsa? Miksi sukupuoliyhdyntää kutsutaan usein ällöttäväksi?	Onko murrosikä luonnollista?
Miten tehdään lapsia? Miten menkat tulee ja mistä? Miten finnit tulevat? Miten saa vauvan? Miten sperma tulee? Jos sperma tulee niin mikä se on?	Mikä on häpyalue? Mistä murrosikä tulee? Kauan kuukautiset kestää?	Kehittyvätkö tytöt nopeammin kuin pojat?	Miltä kuukautiset tuntuvat?

Taulukko 2: Lasten esittämät kysymykset

Tuntisuunnitelma

Kaikki neljä oppituntia pohjautuivat samalle suunnitelmalle, mutta loppujen lopuksi jokaisesta tunnista tuli omanlaisensa kokonaisuus. Olimme suunnitelleet tunnin kulun tarkkaan; ensimmäiseksi olisi tärkeä esittäytyä niin, että lapsilla tulisi mahdollisimman lämmin ja avoin tunne ohjaajista ja tunnin ilmapiiristä. Myös tunnin herkkä aihe antaa aihetta lämpimään esittäytymiseen. Suunnittelimme kertovamme tunnin alussa, keitä olemme, mistä tulemme, mitä teemme ja miksi olemme koululla. Sovimme myös, että kerromme omia kokemuksiamme omien kouluaikojemme seksuaalikasvatuksesta. Ajattelimme, että kun lapset saavat kuulla meistä jotakin henkilökohtaisempaa, on heidän helpompi rentoutua. Suunnitelmiimme kuului myös kysyä lasten nimiä, sillä halusimme kohdata jokaisen lapsen yksilönä. Sovimme tervehtivämme jokaista lasta heidän kertoessaan nimensä. Mielestämme nimikierros kokoaisi hyvin ryhmää yhteen.

Nimikierroksen jälkeen suunnitelmiimme kuului luokan jako kahteen. Se olisi helpoin tapa saada kaksi ryhmää. Toinen meistä ottaisi toisen ryhmän ohjattavakseen ja toinen toisen. Jakautuisimme ryhmiemme kanssa isojen pahvien ympärille, johon olisimme piirtäneet ihmisen ääriiviivat, toinen puoli punaisella ja sinisellä. Pahvin päällä olisi myös lappusia, joissa lukisi erilaisia käsitteitä murrosikään liittyen. Alkuun kysyisimme lapsilta, kumman puolen he halusivat olevan tytön ja kumman pojan. Emme halua ohjata lapsia kumpaankaan suuntaan. Pää-

töksen jälkeen lapset saivat alkaa asetella käsitteitä, joko tytön tai pojan puolelle, tai keskelle, sen mukaan kenelle mikäkin muutos kuuluu. Antaisimme lasten toimia itsenäisesti, välillä ohjaten.

Kun käsitteet olisi saatu paikoilleen, alkaisimme käymään käsitteitä yhdessä luokkana läpi. Suunnittelimme, että osallistaisimme lapsia keskusteluun ja välttäisimme suoraa luennoitsemista. Kysyisimme lapsilta aina aluksi uuden käsitteen kohdalla, tietävätkö he, mitä se tarkoittaa. Sen jälkeen täydentäisimme vastausta tai kertoisimme kokonaan itse. Kun jokainen käsite olisi läpikäyty, kysyisimme lapsilta, jäikö jokin asia vielä mietityttämään tai haluavatko he tietää jostakin vielä lisää. Tunnin lopulla jakaisimme kirjalliset palautelomakkeet lapsille. Lopuksi vielä kiittäisimme lapsia tunnista.

Suunnittelimme oppituntien kulun tarkkaan, mutta olimme valmistautuneet myös siihen, että joudumme tekemään mahdollisia muutoksia niin tilanteen kuin luokankin mukaan. Muutoksia voisi tulla esimerkiksi meihin itseemme tai oppilaisiin liittyen. Myös terveydenhoitajan ja opettajan toiveet voisivat muuttaa suunnitelmaa.

12.1 Tunti 1

TUNTI I					
6C					
SISÄLTÖ	OMAT TA- VOITTEEMME	LAPSIEN TA- VOITTEET	MENETEL- MÄT	AJAN- KÄYTTÖ	ARVIOINTI
Esittäytymisen: ketä olemme, mistä tulemme ja mitä aiomme tehdä	Saada mukava ja rento ilmapiiri heti tunnin alkuun	Viettää mukava tunti mielenkiintoisen aiheen parissa	Iloinen ja positiivinen asenne, omien koulu-aikaisten kokemusten kertominen	5min	-lapset lähtivät mielellään mukaan peliin -osallistuivat yhteiseen keskusteluun

Nimikierrros: luokan esit- täytyminen	Oppia tunte- maan kohde- ryhmäämme ja heidän tarpeitaan	Tietää, mistä heille tullaan kertomaan ja ketkä kerto- vat	Jokaisen op- pilaan koh- taaminen yk- silönä	5min	-ryhmän hal- litseminen ajoittain vai- keaa sen ison koon vuoksi
Jako kahteen peliä varten	Kehittyä ryh- mänohjauk- sessa. Har- joitella ison ryhmän hal- litsemista	Saada keskit- tyä opetuk- seen, jos aihe kiinnos- taa (villin ryhmän hal- litseminen)	Hyödyntää opettajan läsnäoloa	1min	-6C oli en- simmäinen luokka, jolle tunnin pi- dimme, jo- ten sisällössä ja ajankäy- tössä oli ha- kemista
Ryhmissä kä- sitteiden miettiminen ja asettele- minen piir- rettyyn ihmi- seen oikealle kohdalle	Kannustaa ja osallistaa lapsia yh- dessä oppi- miseen	Pystyä luot- tamaan oh- jaajiin	Kehuminen ja positiivi- nen läsnäolo ja motivointi	15min	-lapset halu- sivat kesken opetuksen välitunnille, jonka aikana th ja opet- taja pyysivät meitä karsi- maan loppu- tunnin ai- heita
Käsitteiden läpikäyminen yhdessä, lap- sien osallis- taminen kes- kusteluun	Osata kertoa murrosiän muutoksista ikäryhmälle sopivalla ta- valla ja mah- dollisimman selkeästi	Oppia mur- rosiästä mah- dollisimman paljon. Saada vas- tauksia mieltä paina- viin kysymyk- siin sekä us- kaltaa kysyä, jos jokin	Luenointi, yhdessä kes- kustelu, las- ten kuulemi- nen, kuvien näyttö piirto- heittimeltä. Asioista ker- tominen luonnolli- sesti, oikeita	45min	-itse koimme onnistu- neemme oh- jauksessa ja opettaminen tuntui luon- nolliselta

		aihe ei tule käsitellyksi	termejä käyttäen		
Palautelomakkeiden jakaminen oppilaille ja opettajalle ja niiden täyttäminen	Saada palautetta tunnin sisällöstä ja ohjaustoistamme	Mahdollisuus antaa palautetta saamastaan opetuksesta	Palautelomake	10min	-lapset eivät jaksaneet keskittyä kerrallaan 60min enempää
Palautelomakkeiden keruu ja kiitokset oppilaille ja opettajalle	Hyvän kuvan antaminen itsestämme ja mukavan ilmapiirin jättäminen lapsille sekä opettajalle	Hyvä mieli tunnin jälkeen	Ryhmän koaminen yhteen lopuksi, reippaat kiitokset ja päivänjatkon toivotukset	5min	Koimme, että lopuksi on vielä hyvää ottaa koko ryhmä haltuun sekä kiittää yhteisesti kaikkia osallistumisesta aktiivisuudesta. Sillä sai mukavan lopun tunnille. Lapsetkin kiittivät meitä
				Yhteensä n. 90min	

Taulukko 3: Tunti I

Tunnin 1 toteutus

Ensimmäisten tuntien toteutuspäivänä saavuimme hyvissä ajoin koululle, jossa tapasimme yhteyshenkilömme, koulun terveydenhoitajan. Keskustelimme alkuun tunnin kulusta ja mitä olimme tarkemmin ottaen suunnitelleet. Sen jälkeen pääsimme järjestelemään luokkaa, jossa pitäisimme ensimmäisen tuntimme. Laitoimme paikat kuntoon ja pahvit valmiiksi lattialle käsitteiden kanssa. Otimme muistiinpanomme ja näytettävät kuvat esille. Sitten oppilaat saapuivatkin luokkaan.

Ensin esittäydyimme suunnitelmiamme mukaan. Se meni hyvin ja lapset kuuntelivat tarkasti. Heitä selvästi kiinnosti, keitä me olemme ja mitä aiomme. Onneksi luokan oma opettaja oli myös paikalla, niin hän sai luokan hallintaan. Emme olleet edes ajatelleet, että opettaja olisi paikalla, mutta se olikin todella hyvä asia. Myös yhteyshenkilömme, koulun terveydenhoitaja, tuli katsomaan ensimmäistä tuntiamme. Terveydenhoitajan läsnäolo tietenkin lisäsi jännitystä, sillä koimme ensimmäisen tunnin vaikeimmaksi, koska emme tienneet miten peli tulisi toimimaan käytännössä. Esittäytymisen jälkeen pidimme nimikierroksen, sillä halusimme kuulla, keille olemme tuntia tulossa pitämään. Ajattelimme myös, että nimikierrros ja lapsien tervehtiminen loisi lämpimän tunnelman. Nimikierroksen jälkeen kerroimme lapsille, että tulisimme nyt jakamaan luokan kahtia, jotta saisimme kaksi ryhmää. Teimme jaon perinteisellä jaolla kahteen. Ryhmiin jakautumisen jälkeen lapset siirtyivät reippaasti omiin ryhmiinsä.

Ryhmät 1 ja 2 kerääntyivät pahville piirrettyjen hahmojen ympärille istumaan ja me toimimme kumpikin oman ryhmämme ohjaajina. Pahviin piirretystä hahmosta toinen puoli oli piirretty punaisella, toinen sinisellä ja kysyimme aluksi lapsilta, kumman he haluavat olevan tytön puoli, ja kumpi pojan. Ryhmä 1 valitsi sinisen tytön puoleksi, kun taas ryhmä 2 valitsi sinisen pojan puoleksi. Emme halunneet tehdä oletuksia, että punainen olisi automaattisesti tytön puoli ja sininen pojan, vaan halusimme, että lapset saavat mahdollisuuden päättää. Tämän jälkeen kerroimme lapsille, että pahvin päällä olevilla lapuilla on murrosikään ja seksuaalisuuteen liittyviä käsitteitä, jotka kuuluvat joko tytölle, pojalle tai molemmille. Nämä käsitteet tulisi asetella oikealle paikalle. Lapset lähtivät reippaasti asettelemaan lapuilla olevia käsitteitä tytön ja pojan puolelle, tai keskelle eli kummallekin. Lapset selvästi tiesivät käsitteistä ja osasivat asetella niitä oikeille paikoille. Etenkin luokan pojat olivat aktiivisia ja vaikuttivat tietävän murrosikään liittyvistä asioista. Tämä luokka olikin jo käynyt murrosikään liittyviä asioita jollakin oppitunnilla, joten sekin varmasti vaikutti luokan aktiivisuuteen. Jotkin käsitteet olivat kuitenkin lapsille vaikeita, etenkin ovulaatio mietitytti monia.

Kun kumpikin ryhmä oli valmiina omien käsitteidensä kanssa, aloimme käydä käsitteitä yhteisesti läpi koko luokan kesken. Kehotimme lapsia istumaan vielä omien hahmojensa luona, jotta he näkisivät, mihin kohdalle ovat kunkin käsitteen asettaneet. Olimme kirjoittaneet jokaisen käsitteen satunnaisessa järjestyksessä itsellemme ylös, jotta tietäisimme järjestyksen,

jossa kävisimme niitä läpi. Käsitteet eivät olleet ryhmittäin, vaan sekalaisessa järjestyksessä, esimerkiksi ”finit ja sen jälkeen ”ovulaatio”. Kysyimme aina alkuun lapsilta, tietävätkö he jonkin käsitteen. Esimerkiksi näin: ”seuraavana käsitteenä olisi ovulaatio, tietääkö kukaan, mitä se tarkoittaa?”. Jos lapset vastasivat, täydensimme vielä vastausta, jos se sitä vaati. Jos lapset eivät tienneet käsitettä, aloimme suoraan kertoa käsitteestä. Etenkin luokan pojat huutelivat mielellään oikeita vastauksia, mutta pyrimme, että viittaamalla saa puheenvuoron. Luokan pojat halusivat selvästi esittää muille ja vetivät vastaukset monesti ”läskiksi”. Vastaukset olivat kuitenkin usein heillä oikeita, vaikka ne olisi voinutkin ilmaista eri tavalla. Käsitteiden tueksi meillä oli kuvia esimerkiksi erilaisista rinnoista ja naisen sekä miehen sisäisistä sukupuolielimistä. Kuvat aiheuttivat tietenkin reaktioita oppilaissa, hihittelyä ja huute-
lua, mutta toimivat mielestämme hyvänä tukena teorialiedolle.

Meille oli varattu kokonaiset 90 minuuttia tunnin pitämiseen, mutta 45 minuutin kohdalla lapset alkoivat selvästi väsyä, ja heillä alkoikin välitunti, josta emme olleet olleet tietoisia. Lapset halusivat selvästi välitunnille ja meistäkin se oli hyvä idea, sillä ilmapiiri alkoi käydä levottomaksi. Kun lapset olivat välitunnilla, huomasimme, että käsitteitä oli vielä melko paljon jäljellä, emmekä millään ehtisi kaikkia käydä läpi. Karsimme yhdessä koulun terveydenhoitajan kanssa käsitteitä niin, että tärkeimmät jäivät jäljelle. Myös luokan opettajalta oli tullut pyyntö tyypistämään oppituntia. Kun lapset palasivat välitunnilta, kävimme vielä läpi loputkin käsitteet. Lapset jaksoivat keskittyä hyvin lopputunnin. Tunnin loppuun jaoimme vielä palautelomakkeet oppilaille, opettajalle ja terveydenhoitajalle. Lopuksi vielä kiitimme luokkaa hyvästä keskittymisestä ja aktiivisesta osallistumisesta. Lapset kiittelivät meitä iloisesti ja olivat selkeästi tyytyväisiä tuntiin.

Ensimmäisen tunnin jälkeen meillä oli noin 45 minuuttia aikaa ennen seuraavaa oppituntia ja menimme terveydenhoitajan huoneeseen käymään läpi tunnin kulkua. Seuraavalla tunnilla meillä olisi aikaa vain 45 minuuttia, mistä emme olleet tietoisia. Terveydenhoitaja ehdotti-
kin, jos muuttaisimme peliämme hieman, ja teippaisimme vain yhden hahmon luokan eteen ja asettelisimme sinitarralla käsitteitä hahmoon. Jouduimme myös karsimaan vielä enemmän käsitteitä, jotta aika riittäisi. Kävimme yhdessä terveydenhoitajan kanssa käsitteitä läpi niin, että jäljelle jäi hänen mielestä tärkeimmät käsitteet. Sovimme myös, että kävisimme käsitteitä enemmän ryhmittäin läpi, jotta lasten olisi helpompi yhdistää asioita. Esimerkiksi kuu-
kautisiin liittyvät käsitteet tulisivat peräkkäin.

Tunnin 1 arviointi

Ensimmäisen tunnin arviointi pohjautuu itsearviointiin ja sitä määrittävään taulukkoon, oppilaiden havainnointiin sekä oppilaiden, terveydenhoitajan ja opettajien palautelomakkeisiin. Kokonaisuudessaan ensimmäinen tunti meni mielestämme hyvin. Esittäytyminen sujui niin

kuin olimme suunnitelleetkin. Olisimme toki voineet kertoa vielä vähän tarkemmin itses-
tämme ja koulutuksestamme, mutta jännityksen vuoksi esittäytyminen jäi suhteellisen lyhy-
eksi. Jännitystä loi lähinnä ensimmäinen tunti ja ajankäyttöön liittyvät asiat. Kaikki oli vielä
niin uutta meillekin. Oman esittäytymisemme jälkeen kysyimme lapsien nimiä nimikierroksen
merkeissä. Lapset kertoivat mielellään nimensä ja olivat iloisia ja kiinnostuneita aiheesta,
josta olimme heille kertomassa. Tietenkin joukkoon mahtui myös hihittelyä ja ”eikä!” -reakti-
oita.

Ryhmiin jakautuminen ja ryhmässä tekeminen meni sekin suurimmilta osin hyvin. Tietenkin
jakautumisvaiheessa oli jonkin verran sekasortoa luokan ison oppilasmäärän ja tilojen ahtau-
den vuoksi, mutta lapset löysivät loppujen lopuksi hienosti omiin ryhmiinsä. Itse luokan jako
kahteen meni sekin hyvin, eikä jakoa tarvinnut ottaa moneen kertaan, vaan jokainen lapsi
tiesi oman numeronsa. Luokan opettajan läsnäolo ja hallintakyky tietenkin helpotti tätäkin
vaihetta huomattavasti. Pienissä ryhmissä toimiminen ja lasten ohjaaminen meni mieles-
tämme oikein hyvin. Käytimme positiivista ja kannustavaa asennetta ja kehuimme lapsia hei-
dän työskennellessään käsitteiden parissa. Kohtasimme jokaisen yksilönä ryhmässä ja kannus-
timme heitä kertomaan käsitteistä omin sanoin, samalla kun asettelivat niitä paikoilleen. Tar-
peen tullen ohjailimme lasten toimintaa kysymällä esimerkiksi ”mihin tämä käsite mieles-
tänne kuuluu, tietääkö kukaan? Rohkeasti vaan!” tai jos lapset eivät yksinkertaisesti tieneet
jonkin käsitteen paikkaa, saatoimme sanoa esimerkiksi ”olisikohan se kuitenkin ehkä tänne
tytön puolelle?”, ja näin toimia ohjaavana henkilönä. Lapset myös tässä vaiheessa kovasti ky-
selivät käsitteistä, joista eivät tieneet. Rauhoittelimme lapsia sanomalla, että kohta
käymme käsitteitä yhdessä perusteellisesti läpi.

Tällä tunnilla ajankäyttö muodostui ongelmaksi. Olimme alun perin pohtineet lähinnä sitä
vaihtoehtoa, että meillä jäisi tunnin loppuun ylimääräistä aikaa. Olimme jo suunnitelleet
erään murrosikään liittyvän videonkin näyttämistä tunnin loppuun, jos tilanne niin vaatii. Lo-
pulta kävi kuitenkin aivan toisin, ja meiltä meinasi loppua aika kesken. Kävimme käsitteitä
läpi todella rauhallisesti ja pitkän kaavan mukaan. Meidän olisi tullut tarkkailla ajan kulkua
hieman paremmin. Onneksi oppitunnin väliin osui välitunti, jonka aikana saimme muutettua
suunnitelmiamme ja karsittua joitakin käsitteitä pois. Lopputunnin käsitteet kävimmekin reip-
paammalla tahdilla läpi. Ymmärsimme tämän tunnin jälkeen, että meidän täytyy kiinnittää
ajankäyttöön enemmän huomiota. Se muodostui kuitenkin haasteeksi heti seuraavalla tun-
nilla, sillä silloin meillä oli käytettävissä todella paljon vähemmän aikaa, vain 45 minuuttia.

Kaiken kaikkiaan tunti 1 meni mukavasti ja uskomme, että lapsille jäi tunnista lämmin ja
rento tunnelma. Ainakin palautteissa lapset vaikuttivat pitävän tunnista, sen sisällöstä ja oh-
jaajista. Jotkut lapset sanoivat jopa ääneen tunnin loppuksi, että oli ihan paras tunti.

12.2 Tunti 2

TUNTI II 6D					
SISÄLTÖ	OMAT TA- VOITTEEMME	LAPSIEN TA- VOITTEET	MENETEL- MÄT	AJAN- KÄYTTÖ	ARVIOINTI
Esittäytyminen: ketä olemme, mistä tulemme ja mitä aiomme tehdä	Saada mukava ja rento ilmapiiri hetimitunnin alkuun	Viettää mukava tunti mielenkiintoisen aiheen parissa	Illoinen ja positiivinen asenne, omien koulu-aikaisten kokemusten kertominen	5min	-lapset lähtivät mielellään mukaan peliin -osallistuivat yhteiseen keskusteluun
Nimikierros: luokan esittäytyminen	Oppia tuntemaan kohde-ryhmäämme ja heidän tarpeitaan	Tietää, mistä heille tullaan kertomaan ja ketkä kertovat	Jokaisen oppilaan kohtaaminen yksilönä	5min	
Pelin idean kertominen lapsille	Kehittyä ryhmänohjauksessa. Harjoitella ison ryhmän hallitsemista	Saada keskittyä opetukseen, jos aihe kiinnostaa (villin ryhmän hallitseminen)	Hyödyntää opettajan läsnäoloa	5min	-6D luokan kohdalla jouduimme improvisoimaan lyhyen ajan vuoksi

Käsitteiden asettelu oikeisiin kohtiin, yksi piirretty ihminen teipattuna taululle	Kannustaa ja osallistaa lapsia yhdessä oppimiseen	Pystyä luotamaan ohjaajiin	Kehuminen ja positiivinen läsnäolo ja motivointi	15min	-Suunnitelmien mennessä uusiksi ideamme ei enää toiminut
Käsitteiden läpi käymisen yhdessä, lapsien osallistaminen keskusteluun	Osata kertoa murrosiän muutoksista ikäryhmälle sopivalla tavalla. Normalisoida lapsien käsitteitä seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen. Selittää asiat selkeästi puhekielellä	Oppia murrosiästä mahdollisimman paljon. Saada vastauksia mieltä painaviin kysymyksiin sekä uskaltaa kysyä, jos jokin aihe ei tule käsitellyksi	Luennointi, yhdessä keskustelu, lasten kuuleminen, kuvien näyttö piirtoheittimeltä. Asioista kertominen luonnollisesti, oikeita termejä käyttäen	15min	-koimme kuitenkin onnistuneempe ohjauksessa olosuhteisiin nähden
Palautelomakkeiden jakaminen oppilaille ja opettajalle	Saada palautetta tunnin sisällöstä ja ohjaustoimistamme	Mahdollisuus antaa palautetta saamastaan opetuksesta	Palautelomake	0min	-lapset jaksivat keskittyä melko hyvin, sillä pidimme tuntia vain n. 45min
Palautelomakkeiden keruu ja kiittäminen	Hyvän kuvantaminen itsestämme ja mukavan ilmapiiriin	Hyvä mieli tunnin jälkeen	Reippaat kiitokset yhteisesti koko luokalle	1min	-palautelomakkeet saimme 6D luokalta

tokset oppi- laille ja opettajalle	jättäminen lapsille sekä opettajalle				vasta seuraava päivänä
				Yhteensä 46min	

Taulukko 4: Tunti II

Tunti 2 toteutus

Olimme siis pitäneet jo 6C luokalle tunnin, jonka jälkeen suuntasimme 6D:n luokahuoneeseen valmistelemaan tuntia. Tällä kertaa valmistelut olivat erilaiset muuttuneiden suunnitelmien vuoksi. Liimasimme yhden pahvisen hahmon luokan eteen taululle niin, että se varmasti näkyisi jokaiselle oppilaalle. Laitoimme myös valmiiksi myös sinitarraa käsitelappuihin, jotta ne olisi helppo liimata hahmoon omalle paikalleen. Meille oli ensimmäisellä tunnilla muodostunut selvät roolit ohjaajina; Susanna kävi läpi käsitteitä ja Pinja näytti kuvia piirtoheittimeltä sekä antoi vastausvuoroja lapsille. Sovimme myös tälle tunnille tämän jaon. Olimme kumpikin hieman jännittyneitä muuttuneiden suunnitelmien vuoksi. Toki olimme varautuneet yllättäviin muutoksiin.

Lapset saapuivat luokkaan tunnin alettua ja esittelimme itsemme suunnitelmiamme mukaan. Lapset olivat selkeästi kiinnostuneita meistä ja siitä mitä aiomme tehdä. Kerroimme, keitä olemme, mistä tulemme ja mitä aiomme. Kerroimme myös, miksi seksuaalikasvatus on mielestämme tärkeää. Oman esittäytymisemme jälkeen pidimme nimikierroksen ja tervehdimme lapsia. Nimikierroksen jälkeen kerroimme oppitunnin idean, eli me sanomme käsitteen, ja oppilaat voivat viitaten kertoa, kuuluuko se heidän mielestään tytölle, pojalle vai kummallekin. 6D valitsi, että punainen puoli hahmosta on tytön, ja sininen pojan. Tällä tunnilla ei siis tullut jakoa kahteen, vaan kävimme käsitteitä läpi yhtenä luokkana. Aloimme kysyä käsitteitä ryhmittäin, ensin kummallekin kuuluvat murrosiän muutokset, sitten tytön ja sitten pojan. Luokka sai kaikki käsitteet oikealle paikalle ja oppilaat olivat aktiivisia vastaajia. Käsitteiden oikeille paikoille saamisen jälkeen kerroimme lapsille, että nyt kävisimme vielä yhdessä läpi jokaisen käsitteen. Tähänkin osioon lapset osallistuivat aktiivisesti. Tällä kertaa emme kuitenkaan kysyneet ihan jokaisen käsitteen kohdalla lapsilta, tietävätkö he mitä se tarkoittaa, sillä aikaa meillä oli paljon vähemmän. Näytimme myös piirtoheittimeltä oppimista tukevia kuvia esimerkiksi naisen ja miehen sisäisistä sukupuolielimistä sopivien käsitteiden kohdalla. Kuvat herättivät oletetusti reaktioita lapsissa.

Kun käsitteet oli käyty läpi, jaoimme vielä lapsille ja opettajalle kirjalliset palautelomakkeet. Heillä alkoi välitunti, joten emme saaneet palautelomakkeita heiltä heti, vaan he täyttivät ne seuraavalla tunnilla. Tunnin lopuksi vielä keräsimme materiaalimme ja kiitimme lapsia mukavasta tunnista ja hyvästä osallistumisesta.

Tunti 2 arviointi

6D:n tunti pohjautui samalle suunnitelmalle kuin 6C:n, mutta jouduimme kuitenkin tekemään yllättäviä muutoksia juuri ennen tunnin alkua. Tehdyt muutokset johtuivat siitä, että saimme tietää vasta samana päivänä, että 6D:n kanssa meillä olisi aikaa opetukseen vain 45 minuuttia, kun olimme varautuneet 60-90 minuutin tunteihin. Meille myös kerrottiin, että luokalla on paljon maahanmuuttajia, mikä myöskin osaltaan vaikutti tunnin sisältöön. Maahanmuuttajien kielimuurin, kulttuurin ja uskonnon vuoksi terveydenhoitaja kehotti meitä karsimaan joi-takin käsitteistä, jotta tunti pysyisi mahdollisimman selkeänä kokonaisuutena.

Toisen tunnin arviointi pohjautuu sekin itsearviointiin ja sitä määrittävään taulukkoon, oppilaiden havainnointiin sekä oppilaiden, terveydenhoitajan ja opettajien palautelomakkeisiin. Toinen tunti meni hyvin, varsinkin siihen nähden, että suunnitelmamme olivat menneet kokonaan uusiksi. Saimme mielestämme silti toteutettua mukavan tunnin lapsille.

Esittäytyminen meni hyvin, mutta nopeasti. Tällä kertaa nopeutetulle esittelylle oli syy, tiukempi aikataulu. Pidimme lapsille myös nimikierroksen ja tervehdimme lapsia. Luokkaan loi alkuun hieman häiriötä luokan poikien villi käytös, sekä joidenkin oppilaiden myöhässä luokkaan saapuminen. Meitä myös hieman harmitti, kun emme saaneet tuntiin samanlaista, yksilöllistä tuntumaa, mutta meidän oli pakko sopeutua tilanteeseen.

Pelin osalta kaikki meni uusiksi, mutta lapset lähtivät silti innolla mukaan arvailemaan käsitteiden oikeita paikkoja. Olimme siis asettaneet vain yhden hahmon luokan eteen, johon käsitteet asetettiin sinitarran avulla. Pelin idea kärsi myös hieman siinä, että olimme saaneet toiveen käydä käsitteitä läpi ryhmittäin läpi. Esimerkiksi alussa, kun kävimme kummallekin kuuluvia käsitteitä läpi, tulivat ne kaikki tietenkin hahmon keskelle. Lapsilta tuli tästä kommenttia, että ne kaikkihan tulevat keskelle, että mikä idea siinä on. Sama toistui tietenkin poikien ja tyttöjen käsitteiden kohdalla. Ymmärsimme kuitenkin jaon merkityksen, näin opetus oli selkeämpää tiukan aikataulun vuoksi. Muutoin lapset olivat kuitenkin todella aktiivisia ja viittasivat ahkerasti. Annoimme vastausvuoroja tasapuolisesti jokaiselle. Etenkin luokan pojat tuntuivat tietävän paljon asioista.

Tunti meni nopeasti, ja tämän vuoksi olikin hyvä, että meillä oli käsitteissä selkeä järjestys, jossa ne käytiin läpi. Lopuksi vielä jaoin palautelomakkeet lapsille ja opettajalle. He lupasivat täyttää lomakkeet seuraavalla tunnilla ja saimmekin palautteet heti seuraavana päivänä koulun terveydenhoitajalta.

12.3 Tunti 3

TUNTI III					
6A					
SISÄLTÖ	OMAT TA-VOITTEEMME	LAPSIEN TA-VOITTEET	MENETEL-MÄT	AJAN-KÄYTTÖ	ARVIOINTI
Esittäytyminen: keitä olemme, mistä tulemme ja mitä aiomme tehdä	Saada mukava ja rento ilmapiiiri heti tunnin alkuun	Oppia tuntemaan meidät nimeltä ja saada käsityksiä olemme	Iloinen ja positiivinen asenne, omien koulu-aikaisten kokemusten kertominen	5min	Lapsia selvästi kiinnostui, keitä olemme, kaikki kuuntelivat alussa tarkasti
Nimikerros: luokan esittäytyminen	Oppia tuntemaan kohde-ryhmäämme ja heidän tarpeita, saada henkilökohtaisempi suhde lapseen	Antaa meille jotain itseltään, valmistautua pelin alkuun	Jokaisen oppilaan kohtaaminen yksilöinä	5min	Lapset kertoivat reippaasti omat nimensä ja silmin nähdessä rentoutuivat alkujännityksen ohi

Jako kahteen ryhmään peliä varten	Kehittyä ryhmänohjauksessa. Harjoitella ison ryhmän hallitsemista ja pitämistä koossa	Pystyä luottamaan ohjaajiin ja toimia omassa ryhmässä, vaikka paras kaveri olisikin joutunut toiseen ryhmässä	Hyödyntää opettajan läsnäoloa	5min	Luokalla oli vaikeuksia kahteen jaksossa, pari kertaa numerot menivät sekaisin. Lopulta opettaja jakoi luokan kahtia
Pelin idean kertominen lapsille	Kehittyä ryhmänohjauksessa ja harjoitella ison ryhmän hallitsemista. Motivoida lapsia kuuntelemaan	Ymmärtää säännöt ja pelin idea	Pyytää lapsia kuuntelemaan tarkasti. Kertoa mahdollisimman selkeästi ja yksinkertaisesti, mikä on pelin idea	1min	Lapset kuuntelivat tarkasti. 6A oli rauhallinen luokka
Ryhmissä käsitteiden miettiminen ja asettelemisen piirrettyyn ihmiseen oikealle kohdalle	Osata motivoida lapset tekemään mahdollisimman paljon yhteistyötä ja pysymään aiheessa	Saada kiva kokemus pelistä, kokea onnistumisen tunteita ja pystyä luottamaan ohjaajiin, jos eivät tiedä käsitteiden määritelmiä	Kehuminen ja positiivinen läsnäolo, motivointi aiheessa pysymiseen	10min	6A:n oppilaat eivät aluksi oikein alkaneet itsenäisesti miettimään ja laittamaan käsitteitä ihmiseen. Alussa he tarvitsivat paljon ohjausta ja motivointia

					sekä ohjaajan apua. Lopulta he innostuivat ja saivat kaikki käsitteet paikoilleen
Käsitteiden läpikäyminen yhdessä, lapsien osallistuminen keskusteluun	Osata kertoa murrosiän muutoksista sopivalla tavalla kyseiselle ikäryhmälle. Normalisoida lapsien käsityksiä seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen. Selittää asiat selkeästi puhekielellä. Motivoida lapsia kuuntelemaan ja hallita ryhmää, jos keskustelu etenee ohi aiheen	Oppia murrosiästä mahdollisimman paljon, saada vastauksia mieltä painaviin kysymyksiin sekä uskaltaa kysyä, jos jokin aihe ei tule käsitellyksi	Luenointi, yhdessä keskustelu, lasten kuuleminen, kuvien näyttö piirtoheittimeltä. Asioiden kertominen luonnollisesti, oikeita termejä käyttäen	25min	Joka kerta ohjaus ja opetus tuntuivat luontevammalta, koimme onnistuvamme hyvin kyseisen ryhmän kanssa. Koimme onnistuvamme motivoimaan rauhallista ja hiljaista luokkaa osallistumaan keskusteluun
Palautelomakkeiden jakaminen oppilaille ja opettajalle ja niiden täyttämisen	Saada palautetta tunnin sisällöstä ja ohjaustoistamme sekä pystyä niiden pohjalta muuttamaan	Mahdollisuus antaa palautetta saamastaan opetuksesta sekä päästä kysymään vielä yksityi-	Palautelomake	10min	Jokainen keskittyi hienosti palautteen kirjoittamiseen. Muutama oppilas tuli vielä kysymään yksin

	maan toimintaamme tarpeen tullen	semmin jostain asiasta, joka mahdollisesti jäi painamaan mieltä			jostain asiasta, mistä hän halusi enemmän tietoa. Siitä tuli tunne, että oppilaat saivat meistä luotettavan turvallisen aikuisen kuvan, jolta voi rohkeasti mennä kysymään asioista
Palautelomakkeiden keruu ja kiitokset oppilaille ja opettajalle	Hyvän kuvan antaminen itsestämme, mukavan ilmapiirin jättäminen lapsille sekä opettajalle.	Hyvä mieli tunnin jälkeen sekä uusien asioiden käsitteleminen sekä jäsenteleminen yksin tai yhdessä kavereiden kanssa	Ryhmän kokoaminen yhteen loppuksi, reippaat kiitokset ja päivänjatkon toivotukset	5min	Koimme, että lopuksi on vielä hyvä ottaa koko ryhmä haltuun sekä kiittää yhteisesti kaikkia osallistumisesta aktiivisuudesta. Sillä sai mukavan lopun tunnille. Lapset kiittivät meitä ja vaikuttivat silmin nähdessä tyytyväisiltä tunnin lopulla.

				Yhteensä noin 60min	
--	--	--	--	------------------------	--

Taulukko 5: Tunti III

Tunti 3 toteutus

Toisena päivänä saavuimme jälleen hyvissä ajoin koululle, missä tapasimme heti ensimmäiseksi jälleen koulun terveydenhoitajan. Keskustelimme hänen kanssaan edellisen päivän tunteista ja meidän tuntemuksistamme edelliseen päivään sekä tähän päivään liittyen. Terveydenhoitaja muistutti, että tämän päivän ensimmäinen luokka on rauhallinen. Kerroimme, että aiomme pitää tämän päivän tunnit samalla kaavalla, kuin edellisen päivän ensimmäisen tunnin, koska se tuntui meistä kaikista luontevimmalta eikä pelin idea kärsisi. Otimme pelitarvikkeet mukaamme ja terveydenhoitaja saattoi meidät luokkaan, missä pitäisimme tämän päivän molemmat tunnit. Meidän mielestämme oli hyvä, että luokka ei vaihtuisi kesken päivää, vaan voisimme jättää pelitarvikkeet samaan luokkaan odottamaan viimeisen tunnin alkamista. Kävellessämme koulun käytäviä, eilisen tuntien oppilaat huomasivat meidät ja tervehdivät meitä iloisesti ja tulivat juttelemaan. Oli hienoa nähdä, että olimme jääneet heidän mieleensä positiivisella tavalla.

Luokkaan päästyämme saimme jälleen rauhassa laittaa paikat kuntoon ennen oppilaiden saamista paikalle. Pahvit teippasimme valmiiksi lattiaan sekä laitoimme käsitteet yhteen nippuun väärin päin pahvien päälle. Otimme muistiinpanomme ja näytettävät kuvat esille. Aika riitti hyvin alkuvalmisteluihin ennen kuin oppilaat ja opettaja saapuivat luokkaan.

Oppilaiden tultua luokkaan ja istuuduttua paikoilleen, opettaja otti ryhmän haltuun ja kertoi, että kaksi vierailijaa ovat tulleet pitämään heille tunnin. Esittäydyimme jälleen suunnitelmamme mukaan. Kerroimme, keitä olemme, mistä tulemme ja mitä aiomme tehdä. Se meni hyvin ja luontevasti. Oppilaat kuuntelivat rauhassa ja tarkasti. Esittäytymisen jälkeen pyysimme oppilaita vuorotellen kertomaan oman nimensä. Mielestämme tämä on hyvä avaus, koska halusimme osallistaa oppilaita tuntiin alusta lähtien. Kierroksen jälkeen pyysimme ottamaan jaon kahteen, jotta saisimme kaksi suhteellisen saman kokoista ryhmää. Kahteen jakamisessa lapsilla oli välillä ongelmia ja he menivät sekaisin laskuissa ja kuka on missäkin ryhmässä. Lopulta opettaja jakoi ryhmän kahteen. Pinja otti 1. ryhmän ja Susanna 2.ryhmän. Ryhmäjaon jälkeen pyysimme lapsia siirtymään oman ryhmänsä sekä ohjaajansa kanssa omien pahviensa ääreen.

Kehotimme oppilaita istumaan lattialle pahvien ääreen, jotta he olisivat mahdollisimman lähellä peliä ja toisiaan, jotta keskustelu ja yhteistyö sujuisivat helpoiten. Ryhmän istuuduttua ja rauhoituttua selitimme pelin idean. Lapset saivat jälleen valita itse, kumman värin valitsevat tytölle ja kumman pojalle. Kummatkin ryhmät valitsivat sinisen värin pojalle ja punaisen tytölle. Päätöksen tehtyä pyysimme heitä lähtemään käymään käsitteitä yhdessä oman ryhmänsä kanssa läpi. Molemmilla ryhmillä oli aluksi vaikeuksia innostua ja miettiä yhdessä käsitteiden tarkoitusta. Ohjaajina motivoimme heitä ja kävimme omien ryhmiemme kanssa aluksi käsitteitä läpi yhdessä ja mietimme, olisiko se tytölle vai pojalle, vaiko molemmille. Lapsista huomasimme, että he ujosittelivät aihetta, mutta motivoinnin tuloksena he lopulta uskaltautuivat käymään läpi käsitteitä ja saivat niitä paikoilleen yhteistyössä. Heistä huomasimme, että aihe kiinnostaa, mutta uskallus kysyä oli vielä suuri. Monet käsitteet olivat vieraita ja menivät paikoilleen arvauksilla.

Ryhmien oltua valmiita käsitteiden kanssa, aloimme käydä niitä läpi yhdessä koko luokan kesken, käsite käsitteeltä. Lapset jäivät istumaan omien hahmojensa luokse, jotta he näkisivät, olivatko laittaneet käsitteen tytölle vai pojalle, vaiko molemmille. Susanna kävi läpi käsitteitä ja Pinja antoi puheenvuoroja lapsille sekä näytti piirtoheittimeltä kuvia ja kävi niitä läpi. Kysyimme aktiivisesti lapsilta, tietävätkö he kyseisen käsitteen. Vastausten tultua täydensimme vielä vastausta tai kerroimme alusta alkaen, mitä kyseinen käsite tarkoittaa. Olimme jäsenelleet hieman käsitteiden läpikäymistä niin, että esimerkiksi valkovuoto ja kuukautiset tulivat peräkkäin. Tällöin lapsilla oli helpompi ymmärtää, että valkovuoto alkaa ennen ensimmäisten kuukautisten alkamista. 6A ryhmässä tytöt ja pojat olivat tasavertaisen aktiivisia. Joidenkin käsitteiden tueksi näytimme jälleen piirtoheittimellä kuvia, esimerkiksi naisten ja miesten sukupuolielimistä. Kuvat aiheuttivat hieman naureskelua, mutta koimme kuvien olevan hyödyksi kertoessamme esimerkiksi juurikin sukuelinten rakenteesta.

Kaikkien käsitteiden läpikäymisen jälkeen kerroimme lapsille, että tulisimme jakamaan vielä palautelomakkeet heille, johon he saavat kirjoittaa tunnin jälkeisiä ajatuksiaan. Jaoimme palautelomakkeen myös luokan opettajalle. Palautelomakkeiden kirjoittamisen aikana, muutama oppilas tuli vielä kysymään yksityisesti mieltä painavista asioista. Tämä tuntui erittäin hyvältä, koska meille tuli tunne, että olemme onnistuneet luomaan lapsille turvallisen ilmapiiirin ja, että me olemme luotettavia ja turvallisia aikuisia. Lopuksi kokosimme luokan vielä kokoon ja kiitimme yhteisesti lapsia aktiivisuudesta ja läsnäolosta.

Tunti 3 arviointi

Suunnittelimme, että pidämme tunnin samalla kaavalla kuin 6C:lle pitämämme tunti, joka oli meidän alkuperäinen suunnitelma. Aikaa meille oli varattu noin 1 tunti. Tämän tunnin arviointi pohjautui myös itsearviointiin, sitä määrittelevään taulukkoon, oppilaiden havainnointiin

sekä kaikkien osapuolten palautelomakkeisiin. Toisena päivänä olomme oli itsevarmempi, koska olimme käyneet ensimmäisen päivän ohjaustuokioiden kulun, onnistumisen sekä kehittämistarpeet yhdessä läpi ja valmistautuneet seuraavaan päivään. Olimme tyytyväisiä siihen, että valitsimme alkuperäisen tavan pitää tunti pelin muodossa, kuten ensimmäisellä tunnilla. Ajankäytön suhteen ei ollut ongelmia.

Esittäytyminen sujui luontevasti. Opettaja oli ystävällinen sekä auttavainen ja avusti meitä pitämään ryhmiä koossa sekä jakamaan oppilaat ryhmiin. Pelin rakenne pysyi samanlaisena kuin ensimmäisellä tunnilla, joka oli meidän alkuperäinen suunnitelmamme.

Ryhmänohjaus tuntui kerta kerran jälkeen luontevammalta, samoin käsitteiden läpi käyminen ja teorian muistaminen. Myös rauhallisten ja ujojen oppilaiden motivointi aktiivisuuteen onnistui hienosti. Yksi tunti riitti hienosti peliin, käsitteiden läpikäymiseen sekä palautteiden kirjoittamiseen.

12.4 Tunti 4

TUNTI IV					
6B					
SISÄLTÖ	OMAT TA-VOITTEEMME	LAPSIEN TA-VOITTEET	MENETEL-MÄT	AJAN-KÄYTTÖ	ARVIOINTI
Esittäytyminen: keitä olemme, mistä tulemme ja mitä aiomme tehdä	Saada mukava ja rento ilmapiiri heti tunnin alkuun	Oppia tuntemaan meidät nimeltä ja saada käsityksiä keitä olemme	Iloinen ja positiivinen asenne, omien koulu-aikaisten kokemuksien kertominen	5min	Lapsia selvästi kiinnostui, keitä olemme ja mitä tulemme tekemään, heti alusta he esittivät kysymyksiä meille

Nimikerros: luokan esit- täytyminen	Oppia tunte- maan kohde- ryhmäämme ja heidän tarpei- taan, saada henkilökohtai- sempi suhde lapsiin	Antaa meille jotain itses- tään, valmis- tautua pelin alkuun	Jokaisen op- pilaan koh- taaminen yk- silöinä	5min	Lapset ker- toivat reip- paasti omat nimensä
Jako kah- teen ryh- mään peliä varten	Kehittyä ryh- mänohjauk- sessa. Harjoi- tella ison ryh- män hallitse- mistä ja pitä- mistä koossa	Pystyä luot- tamaan oh- jaajiin ja toi- mia omassa ryhmässä, vaikka paras kaveri olisi- kin joutunut toiseen ryh- mään	Hyödyntää opettajan läsnäoloa	5min	Luokka ja- kautui suju- vasti ja on- gelmitta kahteen ryh- mään
Pelin idean kertominen lapsille	Kehittyä ryh- mänohjauk- sessa ja har- joitella ison ryhmän hallit- semista. Moti- voida lapsia kuuntelemaan	Ymmärtää säännöt ja pelin idea	Pyytää lapsia kuuntele- maan tar- kasti. Kertoa mahdollisim- man selke- ästi ja yksin- kertaaisesti, mikä on pe- lin idea	1min	Lapset kuun- telivat hyvin, heistä huo- masi, että aihe ja peli kiinnostivat
Ryhmissä käsitteiden miettimi- nen ja asettelemi- nen piirret- tyyn ihmi-	Osata moti- voida lapsia tekemään mahdollisim- man paljon yhteistyötä ja pysymään ai- heessa. Osata	Saada kiva kokemus pe- listä, kokea onnistumisen tunteita ja pystyä luot- tamaan oh- jaajiin, jos	Kehuminen ja positiivi- nen läsnäolo, motivointi aiheessa py- symiseen, rauhottelu	15min	6B:n oppilaat lähtivät yh- dessä käy- mään käsit- teitä läpi to- della innok- kaasti. He

seen oikealle kohdalle	rauhottaa lapsia tarpeen tullen	he eivät tiedä käsitteiden määritelmiä. Pystyä rauhoittumaan ja keskittymään peliin			pysyivät hienosti aiheessa, naureskelivat paljon käsitteille ja tekivät hienoa yhteistyötä käsitteiden paikoilleen laitossa
Käsitteiden läpikäymisen yhdessä, lapsien osallistuminen keskusteluun	Osata kertoa murrosiän muutoksista sopivalla tavalla kyseiselle ikäryhmälle. Selittää asiat selkeästi puhekielellä. Motivoida lapsia kuuntelemaan ja hallita ryhmää, jos keskustelu etenee ohi aiheen. Normalisoida lapsien käsityksiä seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen	Oppia murrosiästä mahdollisimman paljon, saada vastauksia mieltä painaviin kysymyksiin sekä uskaltaa kysyä, jos jokin aihe ei tullut käsitellyksi	Luennointi, yhdessä keskustelu, lasten kuuleminen ja kuvien näyttäminen piirtoheittimeltä sekä opettajan hyödyntäminen ryhmän hallitsemisessa	25min	Käsitteiden läpikäyminen oli hyvin mielekästä 6B luokan kanssa, koska oppilaat olivat hyvin aktiivisia ja selvästi kiinnostuneita aiheesta. Oppilailta tuli faktatietoa ja hienoja arvauksia, he myös kuuntelivat hiljaa ja hyvin keskittyen kun kävimme läpi teoriaa
Palautelomakkeiden jakaminen	Saada palautetta tunnin sisällöstä	Mahdollisuus antaa pa-	Palautelomake	10min	Oppilaat keskittyivät hie-

<p>oppilaille ja opettajalle ja niiden täyttäminen</p>	<p>ja ohjaustaidoistamme sekä pystyä niiden pohjalta muuttamaan toimintaamme tarpeen tullen</p>	<p>lautetta saamastaan opetuksesta sekä päästä kysymään vielä yksityisemmin jostain aiheesta, joka mahdollisesti jäi painamaan mieltä</p>			<p>nosti palautelomakkeen kirjoittamiseen, saimme myös suullista palautetta osalta lapsilta. Joku oli sitä mieltä, että tämä oli paras tunti ikinä ja toinen sitä mieltä, että voisimme tulla koululle opettajiksi.</p>
<p>Palautelomakkeiden keruu ja kiitokset oppilaille ja opettajalle</p>	<p>Hyvän kuvan antaminen itsestämme, mukavan ilmiön lapsille sekä opettajalle</p>	<p>Hyvä mieli tunnin jälkeen sekä uusien asioiden käsitteleminen sekä jäsenleminen yksin tai yhdessä kavereiden kanssa</p>	<p>Ryhmän kokoaminen yhteen loppuksi, reippaat kiitokset ja päivänjatkon toivotukset</p>	<p>5min</p>	<p>Koimme, että lopuksi on vielä hyvää ottaa koko ryhmä haltuun sekä kiittää yhteisesti kaikkia osallistumisesta ja aktiivisuudesta. Sillä sai mukavan lopun tunnille. Lapset myös kiittivät meitä hyvästä tun-</p>

					nista ja toivottivat ter- vetulleeksi takaisin mil- loin vain
				Yhteensä noin 70min	

Taulukko 6: Tunti IV

Tunti 4 toteutus

Viimeisenä oli vuorossa 6B:n tunti. Meillä oli 6A:n ja 6B:n tuntien välillä aikaa yhteensä kolme tuntia, joten ehdimme käydä hyvin läpi 6B:n tunnin jälkeisiä mietteitä. 6B:n tunnilla olisi paikalla sama opettaja kuin edellisellä tunnilla. Tämä oli meille hyvin mielekästä, koska yhteistyö kyseisen opettajan kanssa sujui todella mukavasti.

Pääsimme taas hyvissä ajoin luokkaan ennen tunnin alkua, että voisimme laittaa paikat jälleen kuntoon. Kiinnitimme pahvit taas lattiaan ja otimme kuvat ja muistiinpanot esiin. Keskustelimme vielä keskenämme odotuksistamme villiä luokkaa kohtaan. Uskoimme pärjäävämmme luokan kanssa opettajan tuoman auktoriteetin turvin.

Oppilaiden saavuttua luokkaan heidän suunnaltaan alkoi heti tulla kysymyksiä, keitä olemme ja mitä aiomme tehdä. Oppilaat olivat silmin nähden kovin kiinnostuneita meidän läsnäolosta alusta alkaen. Opettaja rauhoitteli oppilaita, pyysi heitä istumaan paikoilleen, jotta voisimme esittäytyä yhteisesti kaikille. Esittäydymme samalla kaavalla kuin aikaisemmillä tunneilla. Esittäytymisen jälkeen pyysimme taas kaikkia oppilaita kertomaan oman nimensä. Nimikierroksen jälkeen pyysimme oppilaita ottamaan jaon kahteen, jotta saisimme tunnille taas kaksi ryhmää. Jako kahteen sujui oppilailta nopeasti ja näppärästi. Pinja otti jälleen ryhmän 1 ja Susanna ryhmän 2. Pyysimme oppilaita kokoontumaan omien pahvien ympärille ryhmänsä kanssa.

Lattialle istuuduttua oppilaat kuuntelivat hyvin tarkasti ja mielenkiinnolla, mitä peli sisältäisi. Kummatkin ryhmät valitsivat sinisen puolen pojalle ja punaisen tytölle. Sen jälkeen oppilaat lähtivät innokkaasti käymään läpi käsitteitä. Kaikki olivat hyvin aktiivisia ja väittelivät käsitteiden kohdalla, kuuluuko jokin tytölle vai pojalle. Samalla he kuitenkin kuuntelivat toisiaan

ja pääsivät melkein joka käsitteen kohdalla yhteisymmärrykseen. Keskustelu pysyi hyvin aiheessa koko ajan. Varsinkin pojat välillä pelleilivät, naureskelivat käsitteille ja puhuivat rumia. Pienellä ohjauksella he kuitenkin osasivat taas keskittyä peliin.

Kummankin ryhmän ollessa valmiita, lähdimme käymään käsitteitä läpi yksitellen, kuten edellisilläkin tunneilla. Kummankin ryhmän oppilaat kerääntyivät lähemmäksi kuuntelemaan. Työnjako oli sama kuin edellisilläkin tunneilla. Jokaisen käsitteen kohdalla oppilailta tuli arvauksia ja oikeaa tietoaakin. Välillä joku luokan pojista heitti vitsin johonkin käsitteeseen liittyen. Välillä myös oppilaat keskustelivat toistensa päälle, mutta pienellä ohjauksella he antoivat toisilleen puheenvuoron. Luokka oli hyvin aktiivinen ja puhelias, mutta silloin kuin teoriaa käytiin läpi, kaikki istuivat hiljaa ja kuuntelivat hyvin tarkasti. Käsitteiden läpi käymiseen meni enemmän aikaa kuin 6A luokan kanssa, koska 6B luokka oli niin aktiivinen ja halusivat osallistua keskusteluun.

Kun käsitteet saatiin käytyä läpi, jaoimme oppilaille taas palautelomakkeet, johon ohjeitimme heitä kirjoittamaan rehellisesti omia ajatuksiaan tuntiin liittyen. Oppilaat keskittyivät pääsääntöisesti hyvin kirjoittamiseen, mutta muutamat olisivat vielä halunneet jatkaa keskustelua käsitteistä. Vastasimme yhteisesti vielä kysymyksiin ja kehotimme keskittymään palautelomakkeen tekoon. Onneksi luokan opettaja piti luokan hyvin hallinnassa ja oli siten korvaamaton apu meille. Lopuksi kiitimme vielä oppilaita ja opettajaa yhteisesti hienosta aktiivisuudesta.

Tunti 4 arviointi

6B:n tunnin olimme suunnitelleet pitävämme samalla kaavalla kuin 6A:n ja 6C:n tunnit, koska olimme huomanneet tämän tavan meille kaikista mielekkäimmäksi ja lapsia osallistavavaksi. Kuulimme opettajalta, että 6B olisi villi luokka. Valmistauduimme tähän keskustellen keskenämme omista ryhmänhallitsemis taidoistamme. Uskoimme pärjäävämmekin luokan kanssa opettajan avulla. Meille oli suunniteltu noin 60 minuuttia aikaa 6B luokan kanssa ja arvioimme tämän riittävän.

Olimme myös tyytyväisiä viimeiseen pitämäämme tuntiin. Koska meillä oli jo kolme pidettyä tuntia takana päin, oli viimeisin tunnin pito jo erittäin luontevaa ja jännitys oli tiessään. Oppilaat olivat innokkaita ja aktiivisesti mukana alusta loppuun. Heistä huomasin jo heti alussa, että aihe kiinnostaa kovin.

Esittäytyminen sujui rutiinilla. Oppilaiden nimikierron ja ryhmiin jakautuminen sujui jouhevasti ilman erillistä ohjausta. Oppilaat lähtivät myös innokkaasti käymään käsitteitä läpi ilman erillistä kehoitusta. Opettajan läsnäolo rauhoitti luokan villiä tunnelmaa. Mielestämme luokan

villeys helpotti aiheiden käsittelyä, koska oppilaat olivat hyvin puheliaita ja rohkeita kysymään ja tuomaan oman mielipiteensä esiin. Saimme aikaan hienoja keskusteluja oppilaiden ja meidän välillä luennoinnin aikana. Keskustelimme muun muassa tuleeko tytöillekin äänenmuros murrosiässä.

Onnistuimme vastaamaan oppilaiden esittämiin kysymyksiin. Mielestämme osasimme myös hienosti pitää koossa villiä ryhmää ja rauhoitella heitä sekä pyytää keskittymään aiheeseen tarpeen vaatiessa, silloin kun keskustelu lähti liikaa muihin aiheisiin. Opettaja oli myös tukena tässä. Ajankäytön kanssa ei tullut ongelmia, koska viimeisellä tunnilla olimme jo tietoisia, mikä asia vie minkäkin aikaa. Olimme kuitenkin varautuneet antamaan hieman ekstra-aikaa kyseiselle luokalle, koska tiedossamme oli, että luokka on vilkas ja puhelias.

Viimeisestä tunnista meille jäi erityisen hyvä mieli, koska luokka oli aktiivinen ja aidosti kiinnostanut aiheesta.

13 Johtopäätökset

Terveystieteiden ja opettajien palautelomakkeiden kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Koimme, että avoimilla kysymyksillä saamme paremmin irti palautteesta kuin ”kyllä” ja ”ei” vastauksilla. Terveystieteilijältä ja opettajilta palautelomakkeen keruu nimettömästi olisi ollut hankalaa, koska opettajia oli yhteensä kolme ja terveystieteilijä yksi. Yksi opettaja valvoi kahden tunnin ajan, joten hän vastasi kumpaankin ohjaustuokioon liittyen yhdellä palautelomakkeella. Opettajat ja terveystieteilijä laittoivat myöskin omat nimensä ja luokansa palautelomakkeen yhteyteen. Palaute lomakkeessa oli yhteensä 5 avointa kysymystä (liite 1).

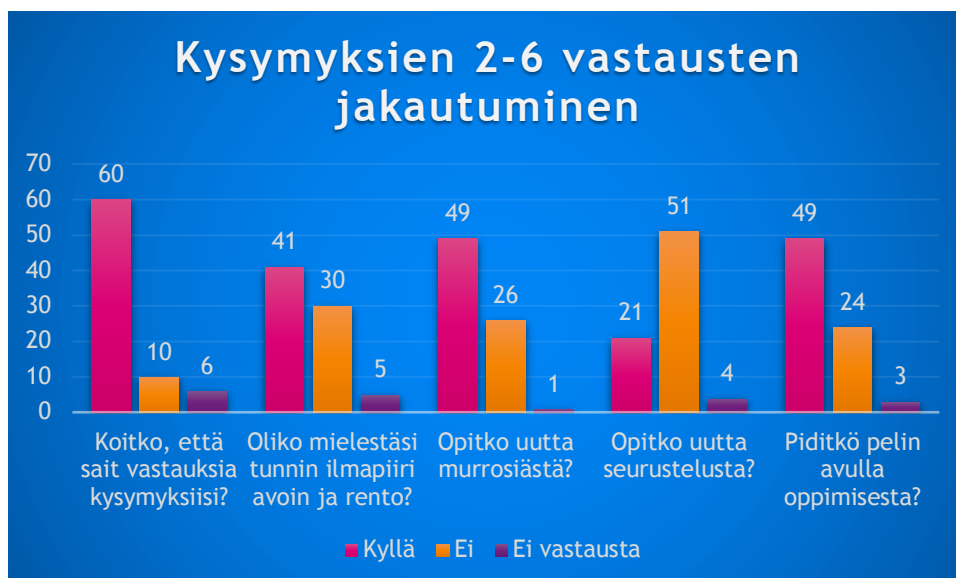
Ensimmäinen kysymys oli ohjaustuokion sisällöstä. Palaute oli kaikkien vastanneiden kesken samankaltainen. Sisältöä luonnehdittiin hyväksi, informatiiviseksi sekä tärkeäksi. Olennaisiin ja ikätasolle sopiviin sanoihin ehdotettiin keskittymään jatkossa. Kronologinen eteneminen olisi koettu hyväksi, mutta se veisi samalla peliltä ideoita. Toisessa kysymyksessä kysyttiin pelin toimivuudesta ohjaustilanteessa. Peli toi positiivista palautetta. Sen koettiin osallistavan oppilaita ja olevan hyvä tapa lähestyä aihetta. Yhdessä palautteessa pyydettiin nopeampaa tempoä asioita käsitellessä. Kiinnitimme tähän huomioita ohjaustuokioissa, joita emme olleet vielä pitäneet. Huomasimme myös itse, että nopeampi tempo on tarpeen, jotta oppilaat jaksaisivat kuunnella ja osallistua aktiivisesti.

Kolmannessa kysymyksessä pyysimme palautetta meidän opettamis- ja ohjaustaidoista. Jokaisessa palautteessa toimintaa kuvailtiin luonnolliseksi ja rohkeaksi. Meidät koettiin uskottaviksi

ohjaajien roolissa, ystävällisiksi ja kaikki huomioon ottaviksi. Neljäs kysymys keskittyi opettajien ja terveydenhoitajan mielipiteeseen siitä, että saivatko heidän mielestään oppilaat tarvitsemansa tiedon murrosiästä ja seksuaalisuudesta. Kaikki palautteenantajat uskoivat oppilaiden saavan uutta tietoa ja hyvän yleiskatsauksen aiheesta. Aika kuitenkin koettiin hieman lyhyeksi aiheen laajuuteen nähden ja jotkin asiat jäivät hieman pintapuolisiksi. Myös tyttöjen ja poikien erittelyä olisi toivottu. Teimme päätöksen jo heti aiheen valittua, että emme lähde erottelamaan tyttöjä ja poikia. Meidän mielestämme on tärkeää, että molemmat sukupuolet kuulevat toistensa muutoksista ja näin oppivat ymmärtämään paremmin toisen sukupuolen kehitystä.

Viimeisessä kysymyksessä halusimme tietää, voisiko opettajien ja terveydenhoitajan mielestä kehittämäämme materiaalia hyödyntää tulevaisuudessa. Saimme kolme ”kyllä” vastausta ja yhden ”kenties”. Käyttämistämme Väestöliiton sivuilta ottamistamme kuvista pidettiin. Peliä luonnehdittiin hyväksi ja toimivaksi. Kahdessa palautteessa tuli vielä esille tyttöjen ja poikien tuntien pitäminen erikseen. Idea on hyvä, mutta mielestämme eriteltyjen tuntien lisäksi olisi hyvä pitää myös yhteinen seksuaalikasvatustunti, tai eriteltyjen tuntien aikana käydä myös toisen sukupuolen asiat läpi.

Oppilaiden palautelomakkeessa oli yhteensä seitsemän kohtaa, viisi ”kyllä” tai ”ei” kysymystä, tilaa vapaalle tekstille sekä tyhjä ympyrä, johon oppilaat saivat piirtää kasvot kuvaamaan tunnin jälkeistä olotilaa (liite 2). Kaikki oppilaat täyttivät palautelomakkeen sekä palauttivat sen, mutta osa ei vastannut kaikkiin kysymyksiin.

Kuvio 1: Kysymyksen 2-6 vastausten jakautuminen

Hymynaamoja tuli paljon erilaisia, mutta osa ei kokenut tarpeelliseksi piirtää sitä ollenkaan. Eniten tuli omien päätelmiemme mukaan ”hämmäntyneitä” naamoja, joilla oli viivasuora suu

ja isot pyöreät silmät. Ohjaustuokiot toivat monelle uutta ja hämmentävää tietoa, joten hämmentyneet hymynaamat eivät olleet yllätys. Joukossa oli paljon myös hymyileviä naamoja ja naamoja, joista ei oikeastaan voinut tulkita tunnetilaa.

Kysymykset 2-6 on avattu diagrammiin (kuvio 1), jotta tulosten läpikäyminen olisi selkeämpää ja yksinkertaisempaa. Suurin osa oppilaista koki saaneensa vastauksia kysymyksiinsä, jotka mietityttivät. Tunnin ilmapiiri koettiin melko tasaisesti joko avoimeksi ja rennoksi tai ei avoimeksi ja rennoksi. Suurin osa sai uutta tietoa murrosiästä, mutta vain 21 oppilasta 76:sta (kuvio 1) oppilaasta koki saavansa uutta tietoa seurustelusta. Pelin avulla oppimisesta pidettiin.

Palautelomakkeen viimeiseen avoimeen palautekohtaan tuli yllättävän vähän vastauksia. Suurin osa oli kiittelyä mukavasta tunnista ja myös ohjaajia luonnehdittiin kivoiksi ja mukaviksi. Muita avoimen kohdan kommentteja olivat muun muassa ”onko koolla väliä?” ja ”onneksi oli tämä tunti, eikä matematiikan tunti, koska en ollut tehnyt läksyjä”.

Tavoitteiden toteutuminen

Oppilaiden tarpeet ja toiveet ohjaustuokiota varten määriteltiin heidän kirjottamien kysymysten perusteella. Suurin osa kysymyksistä liittyivät äänenmurrokseen, kuukautisiin ja murrosiän alkamiseen. Nämä asiat selvästi mietityttivät suurimpaa osaa oppilaista. Pyrimme rakentamaan ohjaustuokiot siten, että kaikki saisivat vastaukset kysymyksiinsä. Arvioimme tämän toteutumista kysymyksellä ”koitko, että sait vastauksia kysymyksiisi”. Suurin osa oppilaista vastasi tähän ”kyllä”. Melkein jokainen sai siis vastauksia kysymyksiinsä.

Opinnäytetyön tavoitteina oli opettaa nuorille seksuaalisuudesta niin, että he omaksuisivat tiedon helposti ja saisivat kattavan kuvan siitä, mitä kehossa tapahtuu murrosiänkynnyksellä, sekä normalisoida seksuaalisuuteen liittyvät uskomukset, ajatukset, pelot ja epävarmuudet. Näiden tavoitteiden toteutumista arvioimme erityisesti kysymyksen ”opitko uutta murrosiästä” pohjalta sekä havainnoimalla tunnin kulkua ja kuuntelemalla nuoria. Suurin osa oppilaista (49/76) (kuvio 1) vastasi oppineensa uutta murrosiästä. Osa ”kyllä” vastanneista oppilaista avasivat palautelomakkeeseen omin sanoin, mitä uutta he oppivat. Monet kirjoittavat oppineensa uutta etenkin kuukautisista, ovulaatiosta ja erektiosta.

Ohjaustuokion aikana oppilaat, etenkin pojat, keskustelivat paljon keskenään ja toivat rohkeasti esille, jos eivät tienneet jotakin asiaa entuudestaan. Etenkin äänenmurros mietitytti poikia ja myös se, tuleeko äänenmurros myös tytöille. Tytöillä äänenmurros ei ole yhtä voimakas kuin pojilla. Tyttöilläkin ääni muuttuu hieman naisellisempaan suuntaan (Kekkonen & Reyes 2016, 13). Palautteiden ja havainnoinnin perusteella oppilaat saivat paljon uutta tietoa seksuaalisuudesta ja murrosiästä.

Oppilaista suurin osa ilmoitti palautelomakkeessa (kuvio 1), ettei saanut uutta tietoa seurustelusta (51/76). Osa oppilaista avasi palautelomakkeeseen, että on jo seurustellut. Vastausten perusteella oppilaat olivat enemmän tietoisia seurustelusta kuin muihin murrosikään liittyvistä asioista. Tästä päättelemme, että esimerkiksi kaveriporukoissa puhutaan avoimmin seurusteluun liittyvistä asioista kuin vaikkapa oman kehon muutoksista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda myös ammattihenkilöstölle toiminnallisia keinoja seksuaalikasvatuksen tueksi. Tätä tavoitetta arvioimme opettajien ja terveydenhoitajan palautteiden 2. ja 5. kysymysten pohjalta (liite 1) sekä oppilaiden palautelomakkeen kysymyksen 6 pohjalta (kuvio 1). Opettajilta ja terveydenhoitajalta tuli varsin yksimieliset vastaukset. Heidän mielestään peli toimi hyvin ohjaustilanteessa, koska se aktivoi ja osallisti oppilaita sopivasti. Peli koettiin hyväksi tavaksi avata keskustelua oppilaiden kanssa, rentouttaa tilannetta sekä poistaa jännitystä. Kaikki myös näkivät, että kehittämäämme materiaalia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. Kahdelta palautteen antajalta tuli vielä toive, että tytöille ja pojille olisi pidetty erilliset ohjaustuokiot, jotta aihealueisiin, esimerkiksi kuukautisiin, olisi voitu perehtyä vieläkin syvemmin.

Suurin osa oppilaista, 49 oppilasta 76:sta, koki pelin avulla oppimisen mieluisaksi (kuvio 1). Luokat olivat hyvin erilaisia: yksi luokka oli hyvin rauhallinen, eräs luokka taas hyvin villi. Havainnoimalla rauhallista luokkaa huomasimme, että pelin kautta oppiminen ei ollut heille niin mielekästä kuin muille luokille. Tämän luokan oppilaita piti ohjata paljon ja kannustaa laittamaan käsitteitä paikoilleen ihmishahmoon. Motivoimisen ja kannustamisen myötä hekin lopulta innostuivat pelistä ja alkoivat yhdessä keskustellen miettimään käsitteiden paikkoja.

”Villi” luokka oli todella innostunut pelistä jo heti alkuun. Keskustelua syntyi todella paljon ja he selvästi nauttivat toiminnallisesta osuudesta. Osa oppilaista kirjoitti palautelomakkeeseen ajatuksiaan pelin käytöstä ohjaustilanteessa. Osa antoi positiivista palautetta kivasta pelistä ja kommentoi, ettei tunnilla ollut tylsää. Osa taas koki pelin hieman turhaksi ja ahdistavaksi. Tarkoituksemme oli saada oppilaat osallisiksi tuntiin, ettei ohjaustuokio kuluisi niin, että oppilaat istuisivat vain hiljaa paikoillaan. Toivoimme pelin rentouttavan ilmapiiriä siten, että oppilaat pystyisivät rohkeasti tuomaan omia ajatuksiaan ja kysymyksiään esiin. Oppiminen ja hauskuus kulkevat käsikädessä. Aiheita on hyvä lähteä käsittelemään innoittavassa ja taiteellisessa muodossa, kuten juurikin oppimis- ja lautapelinä. Melko lailla mikä tahansa toimii paremmin kuin perinteinen luento. (Järvilehto 2014, 207-209.) Opetuksessa kannattaa siis käyttää rohkeasti luovia keinoja ja välttää pelkkää luennointia.

Tavoitteena oli myös luoda avoin ja luotettava ilmapiiri, sellainen, jossa jokainen uskaltaa kysyä mieltään painavista kysymyksistä. Tämän tavoitteen toteutumista arvioimme oppilaiden palautelomakkeen kysymyksellä kuusi (liite 2) sekä havainnoimalla oppilaiden käyttäytymistä ja eleitä ohjaustuokion aikana. Kysymyksen kuusi vastausten perusteella oppilaista 41 oli sitä

mieltä, että tunnin ilmapiiri oli avoin ja rento. 31 oppilasta ei pitänyt ilmapiiriä avoimena ja rentona ja 1 oppilas ei vastannut tähän kysymykseen (kuvio 1). Luokan keskeinen ilmapiiri vahvistaa oppilaiden tiedon omaksumista ja kehittää kekseliäisyyttä ja luovuutta. Silloin oppimisen ja toimeliaisuuden ilo ja hauskuus korostuvat. Näiden kautta kasvatetaan luottamusta muiden oppilaiden kesken, jotka ovat osa yhteistä oppimisprosessin päämäärää. Suotuisalla oppimisilmapiirillä on vahva arvo oppilaiden tiedonhankintahalun, opiskelukyvyn ja jatkuvan oppimisen kannalta (Moisio 2017, 8).

Luokkien ilmapiirit olivat meidän arvioiden mukaan hyvät, vaikkakin iso osa oppilaista ei kokenut ohjaustuokion ilmapiiriä rennoksi ja avoimeksi. Syy tähän voi olla jännittävä ja arka aihe. Ohjaustuokioiden aikana ei tapahtunut minkäläistä kiusaamista eikä vähättelyä, kun joku esitti mieltään painavan kysymyksen. Opettajat hallitsivat myös ilmapiiriä ja työrauhaa hyvin.

Ilmapiirin kehittämisen kannalta on tärkeää, että suurin osa luokan oppilaista yhtyy kehittämisprosessin läpikäymiseen. Kehittyminen ei tapahdu hetkessä, vaan sille on annettava aikaa. Kun kehittyminen tapahtuu pienin askelin, sen tuomat positiiviset asiat tulevat esiin nopeammin. Ohjaaja tai opettaja on tärkeä rooli ilmapiirin kehittämisessä. Hänen tulisi tunnistaa ja havaita sille ryhmälle sopivat keinot ilmapiirin kehittämisen kannalta (Ahonen 2017, 21). Ilmapiiriä kehittäessä ryhmätyöskentely on toimiva apuväline. Ryhmätyötilanteissa vahvistetaan ja löydetään uusia sosiaalisia kykyjä itsestään sekä keskinäinen vuorovaikutus parantuu (Ahonen 2017, 23).

Uskomme, että tähän osaksi epäsuotuisaksi koettuun ilmapiiriin on voinut vaikuttaa monelle arka ja herkkä aihe. Uskomme myös, että osa oppilaista olisi kokenut ilmapiirin avoimeksi ja rennommaksi, jos tytöille ja pojille olisi pidetty erilliset ohjaustuokiot. Tällöin olisi voinut olla helpompi kysyä mieltään painavista kysymyksistä. Mielestämme on kuitenkin tärkeää, että tytöt ja pojat saivat kuulla toistensa murrosiän muutoksista. Yhteisellä keskustelulla pysyi myös mahdollisesti poistaa epävalidia tietoa sekä normalisoida aihetta. Seksuaalisuus on hieno positiivinen asia, jota ei tule hävetä. Se on asia, joka on meissä jokaisessa syntymästä aina kuolemaan saakka. Jokainen meistä kehittyä omaa tahtiaan seksuaaliseksi olennoksi (Ok-sanen, 2015, 8-10).

Tavoitteenamme on osata kertoa murrosiän muutoksista ikäryhmälle sopivalla tavalla ja mahdollisimman selkeästi sekä normalisoida lapsien käsityksiä seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen. Opinnäytetyön tavoitteemme oli myös kehittyä ryhmänohjaajine ja oppia hallitsemaan sekä isoa, että pienempää ryhmää. Tämän tavoitteen toteutumista arvioimme opettajilta sekä terveydenhoitajalta saamamme palautteen, oman itsearviointimme sekä oppilailta saamamme suullisen palautteen perusteella. Opettajat sekä terveydenhoitaja olivat arvioineet opettamis- ja ohjaamistaitojamme palautelomakkeen kysymyksessä 3 (liite 1). Palaut-

teissa meitä luonnehdittiin aktiivisiksi, luonnollisiksi, rohkeiksi ja reippaiksi. Palautteiden mukaan suhtauduimme aiheeseen luonnollisesti, olimme uskottavia ohjaajien roolissa eikä mahdollinen jännitys näkynyt.

Oman itsearviointimme perusteella suoriuduimme jokaisesta tunnista hyvin olosuhteisiin nähden. Meillä oli selkeä työnjako alusta loppuun, meille oli luonnollista puhua aiheesta, pystyimme hallitsemaan yksin pienempää ryhmää pelin aikana sekä isompaa ryhmää yhdessä luennoinnin aikana. Jokaisella kerralla oppilaiden tullessa luokkaan otimme heti tilanteen haltuun, esittelimme itsemme ja kerroimme mitä olemme tekemässä, kerroimme selkeästi vaihe vaiheelta mitä tulee tapahtumaan, annoimme aktiivisesti positiivista palautetta ja otimme kaikki oppilaat huomioon tasavertaisesti. Lyhyiden ohjaustuokioiden takia emme pystyneet muistamaan oppilaita nimeltä, mikä on täysin ymmärrettävää. Uskomme suoriutumiseen myös vaikuttaneen aikaisemmat kokemukset seksuaalisuuteen liittyvien ohjaustuokioiden pitämistä. Myös osa oppilaista antoi palautetta ryhmänohjaustaidoistamme. Palautelomakkeen (liite 2) avoimeen kohtaan osa oppilaista oli kirjoittanut meidän olleen mukavia ja kivoja sekä pitämämme ohjaustuokion olleen hyvä. Osa oppilaista antoi myös aktiivisesti suullista palautetta. Eräs oppilas sanoi ohjaustuokion olleen paras tunti ikinä ja toinen oppilas toivoi meidän tulevan opettajiksi heidän kouluunsa.

Kokonaisuudessaan ohjaustuokioiden toivat oppilaille positiivisen paljon uutta tietoa murrosiästä, seksuaalisuudesta sekä seurustelusta. Peli yhdistettynä luennointiin toi luovan ja hauskan tavan oppia tärkeästi aiheesta. Jäimme miettimään tyttöjen ja poikien eroteltuja ryhmiä. Ajatus erotelluista ryhmistä toivat meille hieman ristiriitaisia ajatuksia. Idea on hyvä, koska silloin olisi helpompi keskittyä syvemmin eroteltujen ryhmien sukupuolisiin muutoksiin. Tällöin kuitenkin tytöt ja pojat eivät kuulisi toistensa ajatuksia, eivätkä voisi saada toisen sukupuolen ajatuksista irti.

Seurustelu- käsitettä olisi pitänyt avata enemmän. Suurin osa oppilaista ei oppinut ohjaustuokion aikana uutta seurustelusta. Seurustelua käytiin läpi vain yhden käsitteen verran. Aihetta olisi voinut avata laajemmin ja ottaa muita seurusteluun liittyviä käsitteitä mukaan, kuten ihastus. Etenkin seurustelun aloittamiseen ja seurustelusuhteen loppumiseen olisi ollut hyvä paneutua tarkemmin. Vaikka nuoruudessa seurustelusuhteet ovat harvoin vakavia, voihan sen päättymisen kuitenkin olla kova paikka ja nostattaa pintaan monenlaisia tunteita. Tunteet tulee kuitenkin käsitellä ja purkaa. Puhua voi esimerkiksi koulun kuraattorille, omille vanhemmille tai muille turvallisille aikuisille sekä ystäville. (Väestöliitto 2018)

14 Pohdinta

14.1 Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Toimittaessa lasten ja nuorten kanssa joutuu usein pohtimaan monenlaisia eettisiä kysymyksiä. Paljon on otettava huomioon opinnäytetyötä tehdessä. Etenkin kun aihe on kovin herkkä, seksuaalisuus, sekä kohderyhmänä alaikäiset lapset, tulee eettisiä kysymyksiä pohtia ja tiedostaa jo valmiiksi. Lasten kohtaamista on myös hyvä pohtia etukäteen. Lapset tulee kohdata empaattisesti ja kuunnellen, sekä kertoa heille selkeästi, kuka on, mitä tekee, ja mistä tulee. Lapset eivät ymmärrä ammattilaisten työnkuvia tai rooleja, eivätkä he tiedä, mitä ammattilaiset voivat heidän hyväkseen tehdä. Tämän vuoksi heidän voi olla vaikea luottaa ammattilaiseen. (MLL 2018.)

Opinnäytetyö noudattaa ihmistieteiden eettisiä periaatteita; itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä, tietosuojaa ja vahingoittamisen välttämistä. Ihmisiä tutkittaessa eettiset kysymykset painottuvat tutkijan ja tutkittavan kohtaamiseen, johon voi liittyä ennalta-arvaamattomia tekijöitä. Lasten ja nuorten kanssa toimittaessa tämä korostuu entisestään. (Tampereen yliopisto 2018.)

Luokkien vanhemmille lähetettiin hyvissä ajoin tiedote tuokioista. Tiedotteissa kerroimme, keitä olemme, mitä olemme tulossa tekemään ja minä ajankohtana. Koulun terveydenhoitaja toimi tiedotteiden välittäjänä ja hänelle tulikin kyselyjä vanhemmilta tuntien sisällöstä. Jotkin vanhemmat olivat huolestuneita seksuaalisuuden monimuotoisuuden käsittelystä tunneilla, jonka vuoksi jouduimme rajaamaan sen aiheena pois, mikä taas soti tavoitteitamme vastaan. Olisimme halunneet juurikin neutralisoida seksuaalisuuden käsitettä ja saada lapsille tunteen, että jokainen on hyvä juuri sellaisena kuin on.

Opinnäytetyö noudattaa hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia. Työtä tehdessä noudatettiin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Tietoa hankittiin eettisesti kestävien kriteereiden mukaisesti ja tutkimusmenetelmät noudattivat myös näitä kriteereitä. Hankimme tarvittavat tutkimusluvut opinnäytetyön toteutusta varten. Ehdotonta vaitiolovelvollisuutta noudatettiin opinnäytetyötä tehdessä ja sen jälkeen. Vaitiolovelvollisuudella tarkoitetaan henkilön velvollisuutta olla tietyissä yhteiskunnallisissa tilanteissa virkansa, toimensa tai yleisen tavan vuoksi kertomatta tietoonsa saamista asioista sekä asiakirjoista (TENK 2012). Opinnäytetyö piti sisällään kyselyyn vastaamista anonyymisti. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Kaikki opinnäytetyötä tehdessä saatu materiaali myös hävitettiin asianmukaisesti.

14.2 Ammatillinen kasvu

Tämä opinnäytetyö antoi meille hyviä työvälineitä tulevaisuuteen terveydenhoitajana toimimiseen. Opinnäytetyön kautta tutustuimme syvemmin meille tärkeisiin aiheisiin kirjallisuuden kautta sekä opimme ryhmäohjauksen ja toiminnallisten opetusmenetelmien teoriaa, jota pääsimme toteuttamaan käytännössä. Saimme opinnäytetyötä tehdessä vastuuta ja ammatti- maista otetta ohjauksen toteutukseen, mikä lisäsi itsevarmuuttamme terveydenhoitajina.

Opinnäytetyömme perustui yhteistoiminnalliseen oppimiseen, toiminnallisiin ryhmäohjauksen menetelmiin sekä hyödynsi palvelumuotoilun periaatteita. Meille erityisen tärkeää oli kannustaa lapsia yksilötasolla oppimiseen. Halusimme hyödyntää toiminnallisia opetuksen menetelmiä, sillä etenkin seksuaalikasvatuksen ja terveyden edistämisen näkökulmasta kehoon jäänyt muistijälki opitusta helpottaa valintojen tekemistä tulevaisuudessa. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 31) Meille tärkeää oli lasten omien tarpeiden ja toiveiden kartoittaminen seksuaalikasvatuksen osalta. Halusimme opettaa lapsille juuri sitä, mitä he opetukselta kaipaavat. Tässä palvelumuotoilun periaatteet toimivat erinomaisena apuna, kun lapset kirjoittivat meille kysymyksiä murrosiästä ja seksuaalisuudesta. Palvelumuotoilun hyödyntäminen myös tulevaisuudessa ammattilaisina on meille merkittävä asia. Haluamme osallistua terveyspalveluiden kehittämiseen ja asiakaskokemuksen parantamiseen, missä sitten ikinä olemmekaan töissä.

”Terveydenhoitajan asiantuntijuudessa korostuu kriittinen ajattelu, itsenäinen päätöksenteko ja vastuullisuus” - Haarala P. 2014. Terveydenhoitajan ammatillisen osaamisen kuvaus.

Koemme opinnäytetyön tekemisen antaneen meille lisää välineitä kriittiseen ajatteluun, vastuullisuuteen ja oman työn ohjaamiseen. Oli palkitsevaa nähdä lasten innostus ja tiedonjano seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyen. Ohjaustuokiot koululla menivät suurimmalta osin hyvin ja vielä lisäharjoituksen myötä kehittyisimme ohjaajina edelleen. Saimme luotua ohjaustuokioihin tavoittelemamme turvallisen, rennon ja avoimen ilmapiirin. Lapsilta saadun suullisen ja kirjallisen palautteen mukaan onnistuimme ohjaustuokioissa hyvin. Opinnäytetyön tekeminen opetti meille pitkäjänteisyyttä, luotettavan ja ajankohtaisen tiedon löytämistä sekä asiakaskunnan tarpeiden ymmärrystä.

14.3 Kehittämisehdotukset

Ohjaustuokioiden tiimoilta esille nousi joitakin varteen otettavia kehittämisehdotuksia. Ensinäkin ohjaustuokioiden toimitukset toimisivat paremmin, jos aikaa olisi käytettävissä enemmän. Lapset eivät kuitenkaan jaksa keskittyä tunteja pidempään opetukseen kerrallaan, joten taukoja tulisi varata opetuksen keskelle. Olisi myös mielenkiintoista jatkossa kehittää esimerkiksi kokonaisen päivän kestävä seksuaalisuuteen ja murrosikään suuntautuva päivä, jossa aihetta käytäisiin läpi esimerkiksi erilaisten pisteiden kautta. Pisteet voisivat olla aiheittain, esimerkiksi yksi piste liittyisi kuukautisiin, toinen äänenmurrokseen ja niin edelleen. Pisteissä työskenneltäisiin pienissä ryhmissä ja aikaa työskentelyyn olisi varattu tarpeeksi. Seksuaalikasvatuksessa keskustelevat tehtävät pienissä ryhmissä tarjoavat lapsille mahdollisuuden saada ääntään kuuluviin ja tulla nähdyksi positiivisella tavalla ryhmän jäsenenä (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 30). Tällaiseen toimintaan tarvittaisiin enemmän ohjaajia ja mahdollisesti muutama opettaja lisää pitämään ryhmän koossa ja tukemaan ohjausta. Päivän loppuun lapset voisivat saada esimerkiksi vihkoset, jossa kerrotaan murrosiästä ja seksuaalisuudesta. Näin he voisivat jatkaa aiheeseen tutustumista kotona. Tytöille, ja miksei pojillekin, voitaisiin myös jakaa kuukautissiteitä, jotta he voisivat niihin tutustua.

Haluaisimme myös, että kouluissa puhuttaisiin vielä avoimemmin seksuaalisuuteen ja murrosikään liittyvistä asioista niin, ettei mikään asia jäisi selventämättä. Tämän lisäksi mielestämme koulussa tulisi puhua avoimesti seksuaalisuuden monimuotoisuudesta. Seksuaalisuuden monimuotoisuutta käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa ilmenee, että useat sateenkaarinuoret kokevat koulun heteronormatiivisena kasvuympäristönä. Nuorten mielestä seksuaalivähemmistöt ovat edelleen melko näkymättömiä ja koulussa vallitsee vaikenemisen kulttuuri. (Kuusela 2016.) Lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksessa on tärkeää muistaa, että seksuaalikasvattajan työ ei perustu oletuksiin toisen ihmisen sukupuolesta tai seksuaalisuudesta. Joskus ongelmia voi tulla virallisten ja epävirallisten tahojen arvostiritojen vuoksi. Vanhempien uskonnonvapaus ja uskonnon harjoittamisen vapaus on ristiriidassa lapsen oikeuksien kunnioittamisen kanssa. (THL 2014.) Tavoitteenamme oli kertoa avoimesti seksuaalisuudesta ja murrosiästä, mutta sille jäi vielä kehittämisen varaa.

Lähteet

Painetut:

Bildjuschkin, K & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Vammala: Kustannus osakeyhtiö Tammi. Viitattu 30.10.2018.

Hellström M. & Johnson, P. & Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2016. Yhdessä oppiminen - yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into Kustannus Oy. Viitattu 26.10.2018.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä. PS-kustannus. Viitattu 7.11.2018.

Kataja, J. & Jaakkola, T. & Liukkonen J. 2016. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Juva: Bookwell Oy. Viitattu 15.10.2018

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2008. Ryhmästä enemmän - Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Hansaprint Oy. Viitattu 9.5.2018.

Kekkonen, J. & Reyes, M. 2016. Pakko kysyä - Ohjeita seksiin, kasvuun ja seurusteluun Poikien Puhelimesta. Helsinki, Väestöliitto ry. Viitattu 7.11.2018.

Kettunen, L. 2010. Kyllä vai ei - peruskoulun sukupuolikasvatuksen oppimateriaalin kehittämistyö ja arviointi. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 8.5.2018.

Lonka, K. & Lonka, I. 1993. Aktivoiva opetus. Tampere. Tammer-Paino Oy. Viitattu 9.11.2018

Kivelä, V. & Lempinen J. 2009. Arki hallintaan - Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: Kirjapaino Jaarli Oy. Viitattu 9.5.2018.

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveiden toimintaohjelma 2014-2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. Viitattu 8.5.2018.

Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. 2000. Seksuaalisuuden portaat, opetuspaketti peruskoulun 1.-9. luokkalaisille. Julkaisija: Opetushallitus. Viitattu 8.5.2018

Oksanen, J. 2015. Seksu: Seksuaaliterveyttä ja suhdetaitoja. Helsinki. Yksin ja kaksin -seksuaalikasvatushanke (2013-2015), Autismsäätiö. Viitattu 7.11.2018

Puolimatka, T. 2002. Opetuksen teoria. Vammala: Tammi. Viitattu 9.11.2018

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi. Viitattu 8.5.2018.

Sähköiset:

12-15 vuotiaan seksuaalinen kehitys. 2018. MLL. Viitattu 3.9.2018. Saatavilla:

<https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-seksuaalinen-kehitys/>

Ahonen, L. 2017. Sosiaalisen ilmapiirin tukeminen koululuokalla, kaksi erilaista lähestymistapaa. Pro gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto, kasvatustiede, kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 5.12.2018. Saatavilla:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80988/gradu03844.pdf?sequence=1>

Haarala, P. 2014. Terveydenhoitajan ammatillisen osaamisen kuvaus. Metropolia. Viitattu 29.10.2018. Saatavilla:

https://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Sosiaali_ ja_ terveys/Terveystenhoitoty%C3%B6/Terveystenhoitajan_ ammatillisen_ osaamisen_ kuvaus.pdf

Hyvä tieteellinen käytäntö. 2014. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 9.5.2018. Saatavilla:

<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. Viitattu 8.5.2018. Saatavilla:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Koivisto, M. 2007. Mitä on palvelumuotoilu? - Muotoilun hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa. Viitattu 15.10.2018. Saatavilla:

http://www.kulmat.fi/images/tiedostot/Artikkelit/Lopputyö_TaM_MikkoKoivisto_2007.pdf

Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus. 2018. Väestöliitto. Viitattu 8.5.2018. Saatavilla:

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/kokonaisvaltainen-seksuaalikasva/

Lasten kohtaaminen palveluissa. 2017. MLL. Viitattu 7.9.2018. Saatavilla:

<https://www.mll.fi/ammattilaisille/muulle-ammattilaisille/lasten-kohtaaminen-palveluissa/>

Maijala, R. 2017. Empatia - asiakkaan lähellä olemisen taito. Viitattu 15.10.2018. Saatavilla:

<http://www.palvelupolkuja.fi/palvelumuotoilu/empatia/>

Mikä on murrosikä? 2018. Peda.net. Viitattu 8.5.2018. Saatavilla:

https://peda.net/kontiolahti/ahokalan-koulu/Biologia_maantieto_5_68/ihminen/murrosika

Miten seksuaalisuus kehittyy? Väestöliitto. 2018. Viitattu 3.9.2018. Saatavilla:

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/miten-seksuaalisuus-kehittyy/

Moisio, P. 2017. Hyvinvoiva kouluyhteisö - Oppimismyönteisen ilmapiirin edistäminen Rovaniemen alueen yläkouluissa. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, kasvatustiede, kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 7.11.2018. Saatavilla:

<file:///Users/suska/Downloads/Moisio.P%C3%A4ivi.pdf>

Murrosiän kasvu ja kehitys. 2018. Väestöliitto. Viitattu 8.5.2018. Saatavilla:

<https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/murrosian-kasvu-ja-kehitys/>

Seksuaalioikeudet. Väestöliitto. 2018. Viitattu 30.10.2018. Saatavilla:

<https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>

Seurustelu. Väestöliitto 2018. Viitattu 11.9.2018. Saatavilla:

<https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/seurustelu2/>

Tampereen yliopisto 2018. Tutkimusten eettisessä arvioinnissa sovellettavat ohjeet. Viitattu 9.5.2018. Saatavilla:
<http://www2.uta.fi/tutkimus/tutkimuksen-etiikka/tutkimusten-eettisessa-arvioinnissa-sovellettavat-ohjee>

WHO:n standardit Euroopassa. 2018. Väestöliitto. Viitattu 8.5.2018. Saatavilla:
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemat/lapsijaseksuaalisuus/kokonaisvaltainen-seksuaalikasva/standardit/

Edistä, ehkäise, vaikuta - seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.10.2018. Saatavilla:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2010 § 16. Annettu Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 2011. Saatavilla:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2011/20110338>

Kuviot

Kuvio 1: Kysymyksiä 2-6 vastausten jakautuminen.....	46
--	----

Taulukot

Taulukko 1: Arviointisuunnitelma	18
Taulukko 2: Lasten esittämät kysymykset	22
Taulukko 3: Tunti I	25
Taulukko 4: Tunti II	31
Taulukko 5: Tunti III	37
Taulukko 6: Tunti IV	43

Liitteet

Liite 1: Palautelomake terveydenhoitajalle ja opettajille	60
Liite 2: Palautelomake oppilaille	61
Liite 3: Käsitteitä	62
Liite 4: Opetuskuvia	64
Liite 5: Käsitteet aseteltuna oikeille paikoille	65

Liite 1: Palautelomake terveydenhoitajalle ja opettajille

Palautelomake terveydenhoitajalle/opettajalle

1. Mitä mieltä olit ohjaustuokion sisällöstä?

2. Mitä mieltä olit pelin toimivuudesta ohjaustilanteessa?

3. Kuinka mielestäsi suoriuduimme opettamisessa ja ohjaamisessa?

4. Uskotko, että oppilaat saivat tarvitsemansa tiedon murrosiästä ja seksuaalisuudesta?

5. Uskotko, että kehittämäämme materiaalia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa?

Liite 2: Palautelomake oppilaille

<p>1. Piirrä mieleisesi kasvot kuvaamaan tunnin jälkeistä olotilaa</p> 	<p>4. Opitko uutta murrosiästä?</p> <p>5. Opitko uutta seurustelusta?</p>	<p>Kyllä [] Mitä? _____ _____ En []</p> <p>Kyllä [] Mitä? _____ _____ En []</p>
<p>2. Koitko, että sait vastauksia kysymyksiisi? Kyllä [] En []</p> <p>3. Oliko mielestäsi tunnin ilmapiiri avoin ja rento? Kyllä [] Ei []</p>	<p>6. Piditkö pelin avulla oppimisesta?</p>	<p>Kyllä [] Ei [] Miksi pidit/et pitänyt? _____ _____ _____</p>
<p>Haluatko antaa muuta palautetta ohjaajille? 😊</p> <p>_____ _____ _____</p>		

Liite 3: Käsitteitä

- ♥ ESTROGEENI
- ♥ EREKTIO
- ♥ SIEMENNESTE
- ♥ KLITORIS
- ♥ LANTIONPOHJAN LIHAKSET
- ♥ IMMENKALVO
- ♥ MUNASARJAT
- ♥ TERSIKA
- ♥ ITSETUNTO
- ♥ MUNASOLU
- ♥ KIVEKSET
- ♥ SIEMENSYÖKSY
- ♥ ESINAHKA
- ♥ KARVOITUKSEN USÄÄNTYMINEN
- ♥ KOHTU
- ♥ VALKOVUOTO
- ♥ HÄPYHUULET

- ♥ MIELIALAVAIHTELU
- ♥ HIKI - JA TALIRAUHASET
- ♥ FINNIT
- ♥ TESTOSTERONI
- ♥ KUUKAUTISET
- ♥ RINTOJEN KASVU
- ♥ SIITTIÖ
- ♥ HÄRÄT UNET
- ♥ SIEMENJOHDIN
- ♥ EMÄTIN
- ♥ OVULAATIO
- ♥ UNENTARPEEN LISÄÄNTYMINEN
- ♥ PENIS
- ♥ PARRAN KASVU
- ♥ SEURUSTELU
- ♥ KASVUPYRÄHDYS
- ♥ SEKSUAALISUUS
- ♥ ÄÄNENMURROS
- ♥ MUNAJOHDIIN
- ♥ ITSETYDYTYYS

Liite 4: Opetuskuvia

